

LETO VIII — ŠTEV. 30

tovariš

25. VII. 1952 — DIN 25

Mariborski teden, ki je bil od 5. do 22. julija, je pokazal gospodarsko in kulturno rast Maribora in njegove okolice. Zlasti so o tem govorile vzorno urejene razstave v Cankarjevi in Razlagovi šoli, kjer so razstavila svoje proizvode mariborska in okoliška podjetja. Razstave, prirejene v okviru Mariborskega tedna, so dokazale, kaj zmore naš delavski razred v svoji industriji, obrti, trgovini in komunalni delavnosti. Res: Mariborski teden je bil gospodarska in kulturna revija Maribora in njegovega zaledja, hkrati pa je nudil prirediteljem in razstavljalcem novih pobud za nadaljnje ustvarjalno delo in novih prilik za okrepitev gospodarskih ter kulturnih stikov Maribora z zaledjem, z drugimi kraji naše socialistične domovine, a tudi s tujino. Naj nam teh nekaj podob pokaže skromen pogled v bogate razstavne prostore Mariborskega tedna.

Zgoraj: Lepak Mariborskega tedna, ki ga je izdelal Maks Znuderl. Razstavljeni so bili tudi osnutki lepakov, ki niso bili sprejeti.

Levo zgoraj: Vhod k razstavam.

Levo: Okusno urejen detajl hodnika: prikaz razvoja Pohorja v priljubljeno turistično središče.

Spodaj: Mariborska Tovarna poljedelskih strojev je razstavila bogato izbiro svojih izdelkov.

Skupno je na razstavah Mariborskega tedna sodelovalo 115 gospodarskih podjetij iz Maribora in njegovega zaledja. Najmočnejše so bila zastopana lesno-predelevalna podjetja, tekstilne tovarne, in kovinska industrija. Zaostajali pa nista niti živilska in ne usnjarska industrija. V manjšem obsegu so razstavili: kemična in papirna stroka ter nekatera druga podjetja. Pripomniti je treba, da so opozorili na svoje delo in uspehe tudi mariborski upodablajoči umetniki na okusno urejeni razstavi.

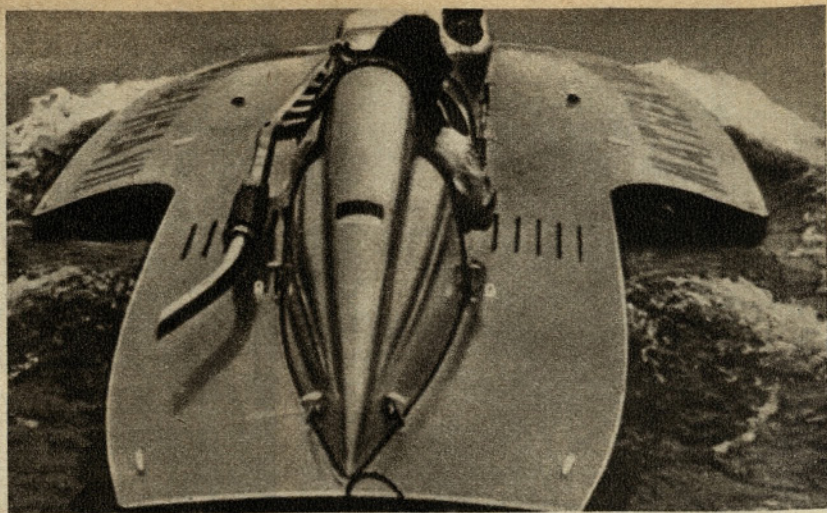
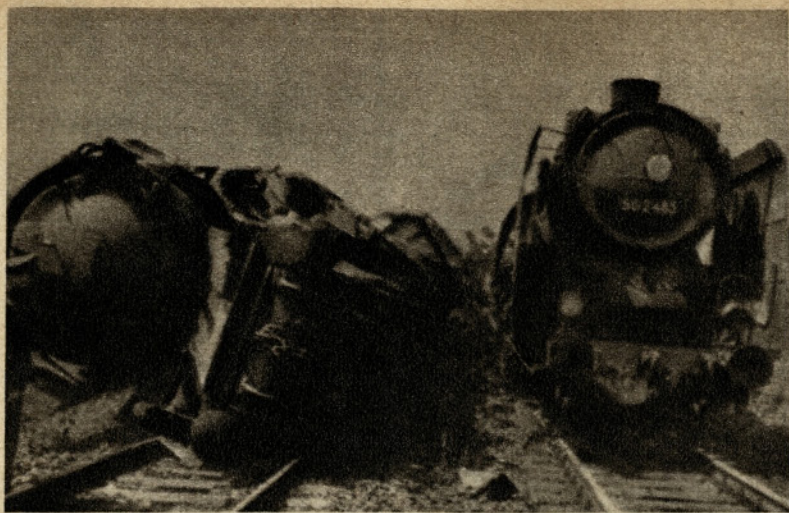
Zgoraj: Pogled na del razstave Industrijske kovinarske šole Tovarne avtomobilov v Mariboru, kjer so učenci pokazali svoje izdelke. Tu so razstavili svoje proizvode tudi učenci Tekstilne šole in člani mariborskega radijskega kluba.

Desno zgoraj: Del razstavišča pohištva. Tu so kot gostje razstavili svoje izdelke tudi podjetja iz drugih krajev L.R. Slovenije, tako tovarna pohištva »Edvard Kardelj« iz Nove Gorice, Tovarna upognjenega pohištva iz Duplice pri Kamniku in »Les-Ljubljana«.

Desno: Zlasti so obiskovalce zanimala razstave živilske industrije in trgovskih podjetij z živili. — Na sliki vidimo del lepo opremljene razstave Tovarne mesnih izdelkov iz Murske Sobotice.

Spodaj: Bogato je pokazala svojo izbiro naša lepo se razvijajoča tekstilna industrija. — Na sliki: Prikaz Mariborske tekstilne tovarne.

Zgoraj levo: *Otrok zakrivil nesrečo.* — V Porenju je v bližini postaje Neuss devetletni otrok zakrivil železniško nesrečo. V kretnico je vtaknil kamen in prihajajoči ekspresni vlak je zavozil na tir, kjer so pravkar sestavljali tovorni vlak. Škoda je veličanska, saj je bila večina vozov popolnoma razbita. Od potnikov je bilo 37 hudo ranjenih; smrtnih žrtev ni bilo.

Zgoraj desno: *Nova oblika motornega čolna.* — Krištof Mayenburg je izdelal motorni čoln posebne vrste, s katerim doseže izredno hitrost. Računajo, da bi potreboval čoln čez Atlantski ocean samo 30 ur. Graditelj žanje z njim povsod mnogo priznanja. Nedavno je tekmoval z njim v Trstu, prihodnji mesec pa namerava na tekmovanje v Svico.

Levo: *Slep na potu po svetu.* — Patricia Ferguson, mlada učiteljica iz Kanade, se je nedavno poročila s slepim vojaškim invalidom. Ob koncu šole sta se z možem vkrčala na parnik za Evropo, ki jo nameravata prepotovati s kolesom v petih mesecih. Patricia pravi, da bo o vseh zanimivostih, ki jih bosta srečala, sproti pripovedovala svojemu slepemu možu.

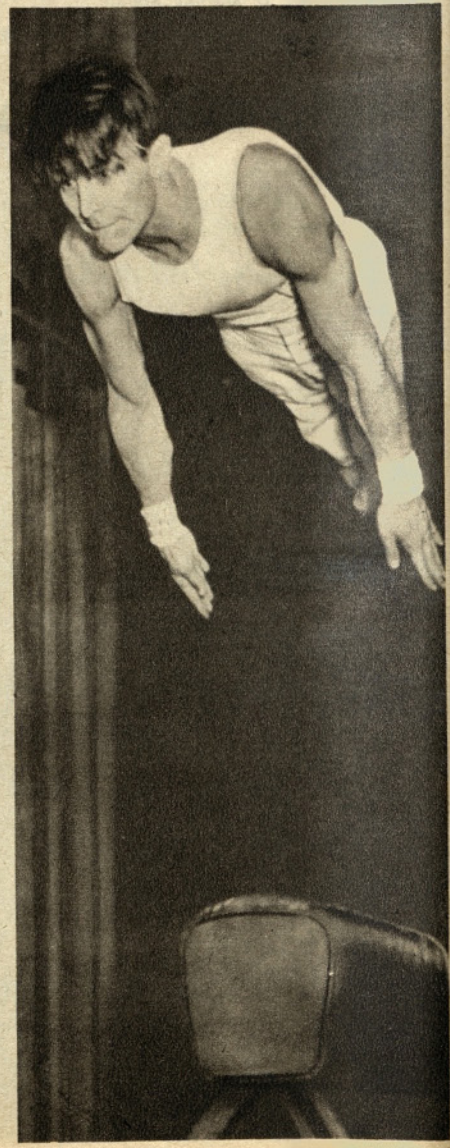
Desno: *Olimpijske igre v Helsinkih.* — Zaradi tehničnih ovir še ne moremo poročati o poteku olimpijskih iger v Helsinkih, kjer so se zbrali najboljši športniki sveta. Objavljamo sliko petih Japoncev, ki so med prvimi prispeli v Helsinkih. S svojimi velikimi »nahrtniki« so vzbujali veliko pozornost.

Desno spodaj: *Skok čez konja.* — Westfalec Adalbert Dichut, ki ga vidimo na sliki pri elegantnem skoku čez konja, je med najresnejšimi borci za prva mesta v orodni telovadbi na sedanjih olimpijskih igrah.

Spojač: *»United States«, najhitrejša potniška ladja.* — Doslej je bila prvakinja v hitrostni vožnji čez Atlantik angleška ladja »Queen Mary«. Njena vožnja je leta 1938 trajala 3 dni, 20 ur in 42 minut. Zdaj jo je prehitela »United States« kar za deset ur. Na svoji vožnji je pripeljala iz Amerike v Evropo 1700 potnikov, med njimi tudi hčer predsednika Trumana. — Na sliki vidimo ladjo ob odhodu iz newyorškega pristanišča.

Sločokamera po svetu

Naša gorska reševalna služba

Osebnosti v svetu

RICHARD M. NIXON

Vsaka fizikalna dejavnost predstavlja poleg svojih velikih zdravstvenih in vzgojnih vrednot za izvajalca tudi izvestno nevarnost za njegovo telesno integriteto. Vemo, da si atlet čisto pretegne ali natrga mišico, smučar zlomi ali zvine nogo, telovadec se pri padcu z orodja lahko poškoduje na najrazličnejše načine, motorist in kolesar-tekmovalci sta na ostrih serpentinah večkrat v življenjski nevarnosti, nogometaši so pri tekmah izpostavljeni vsem mogočim udarcem v noge itd., vemo pa tudi, da se vsa ta tekmovanja odnosno vse to fizikalno udejstvovanje izvaja na terenih, kjer je zdravniška pomoč lahko dosegljiva. Se več! Praviloma bi moral zdravnik prisostvovati pri vseh tekmovanjih, kjer grozi nevarnost poškodb tekmovalcev. Vsi poškodovanci so tako lahko deležni takojšnje zdravniške pomoči in v primeru potrebe je možen tudi takojšnji prevoz v bolnico, s čimer se nevarnost za poškodovancevo življenje in zdravje v znatni meri omeji in zmanjša.

Drugačnaja pa je stvar pri nesrečah, ki se dogode v planinah. Že navaden planinec, ki hodi po znamenitih poteh in ki ga doleti nesreča, je običajno daleč proč od bolnice in zdravniške pomoči, še težja pa je stvar pri alpinistih, ki se ponesrečijo v težko pristopnih stenah. Reševalni kader naših zdravstvenih ustanov je izvežban zgolj za intervencije v lahko pristopnih krajih, ne more pa nuditi pomoči ponesrečencem v planinah, kajti to reševanje zahteva prav posebno izvežbanost.

Dejstvo, da se je v sredi preteklega stoletja ideja planinstva močno razširila po vseh evropskih državah in da so ljudje trumoma pričeli hoditi v planine, je prisililo posamezne države, da so pričele misliti na to, kako pomagati ponesrečencem, ki jih je doletela nezgoda v goratih predelih Alp. Zgledu Švicarjev, ki so že leta 1884 ustanovili prvo prostovoljno reševalno postajo, so kmalu sledile druge evropske države in tudi slovenska zdravniška dr. Josip Tičar in dr. Jernej Demšar sta prva pri nas uvidela potrebo po ustanovitvi reševalne postaje, ki bi imela izključno nalogo reševati ponesrečence v gorah. Taka reševalna postaja je bila na iniciativo omenjenih zdravnikov ustanovljena 16. julija 1912 v Kranjski gori. Ta prva gorska reševalna postaja predstavlja osnovo današnje Gorske reševalne službe, ki se je tekom 40 let svojega obstoja tehnično in strokovno izpopolnjevala in predstavlja danes z ozirom na visoko moralno in strokovno izvežbanost članov GRS pomemben faktor pri izpolnitvi reševalne službe pri nas.

Statistika planinskih nesreč v naših gorah nam nudi žalostno sliko. Nad 200 smrtnih nesreč in čez 1000 nesreč brez smrtnega izida nam potrjuje, da je Gorska reševalna služba potrebna in da je naša velika moralna dolžnost, da jo na vsakem koraku podpiramo

in ji pomagamo, da njeno moštvo tehnično čim boljše opremimo in izvežbamo in kar je najvažnejše, da v naših planinskih društvih in alpinističnih odsekih vzgojimo take ljudi, ki bodo besedo »tovarištv«
doutmili do dna. Pomagati ponesrečencu, pomagati mu tudi za ceno lastnega ugodja, za ceno lastne nevarnosti, to mora biti najgloblje prepričanje vsakega gornika, ki ima možnost nuditi ponesrečencu kakršnokoli pomoč.

Nesreč v planinah ne moremo popolnoma odpraviti, lahko jih pa znatno omejimo. Ni slučaj, da je število nesreč ravno po zadnji vojni zelo naraslo. Občutek sproščenosti, občutek svobode, nova generacija alpinistov, ki so se lotili najtežjih problemov v naših stenah in končno ogromen porast obiskovalcev gora, so objektivne okolnosti, ki so število nesreč precej dvignile. Pri tem pa je treba poudariti, da je subjektivni odnos do planin najvažnejši. Vsako podcenjevanje nevarnosti v gorah in vsaka nepremišljenost sta lahko usodni za življenje planinca. Znan pregovor sicer pravi, da »vsaka šola nekaj stane«, toda žalostno je, da nas ta šola stane mlada človeška življenja in da je ta cena krvi previsok davček, ki ga plačujemo goram. Samo po sebi se nam zato postavlja vprašanje, kako nesreče omejiti. To vprašanje sicer ni novo, obravnavale so ga že planinske organizacije pred obema vojnama na različne načine, toda spričo številnih nesreč je danes bolj aktualno kot kdajkoli prej. Vsekakor je dolžna ta problem rešiti planinska organizacija kot celota, pri tem pa morajo sodelovati vsi njeni člani, posebno pa še Gorska reševalna služba, ki ni dolžna samo reševati ponesrečence, temveč mora tudi na vsakem koraku opozarjati na nevarnosti v gorah. Osnovna dolžnost planinske organizacije pa je v tem, da bo vse svoje številno članstvo vzgajala tako, da bodo planinci v gorah videli vir zdravja in lepote, da jim gore ne bodo sredstvo za uveljavljanje lastne osebnosti, da jim bodo gore trda, toda prijetna šola za vzgojo kremenitih in iskrenih značev. Tako vzgojeni planinci bodo gore spoštovali, spoštovali bodo njihovo močnost in ne bodo si domišljali, da s cepinom, klini in vrvo vedno lahko ukrotijo naravne sile. Če bomo s tako zavestjo hodili v planine, bo tudi število nesreč manjše in planine bodo postale shajališče veselih in zadovoljnih ljudi, postale bodo visoka šola za gojitev pravega in resničnega tovarištva, Gorska reševalna služba pa bo imela manj žalostnega opravljanja s ponesrečenci.

Ob obletnici Gorske reševalne službe smo dolžni zahvaliti vsem onim reševalcem, ki so tekom let pomagali ponesrečencem, ki so marsikomu rešili življenje, marsikoga pa tudi iztrgali iz hladnega objema skalnih gmoč in ga povedli zopet v življenje.

Fedor Košir

Jo je povzročila Italija slovenskim prosvetnim organizacijam.

Na Madžarskem pripravljajo velike manevre ob naši meji. Povabljeni so ne samo častniki informbirojskih dežel, marveč tudi nekatere njihove enote, ki so delno že pripadle iz Poljske in CSR. Manevri bodo vodili ruski oficirji. Madžarski manevri vzdolž naše meje niso novost, pač pa bodo letos obsežnejši kakor lanski. Hkrati Rumunija nadalje utrjuje mejo proti Jugoslaviji, pošilja po Donavi in Begeju zaboje z informbirojskim propagandnim materialom in v tovornih vagonih odvažda družine iz obmejnih krajev. Rumunska ambasada v Beogradu je zahtevala, da se ji omogoči stik z dvema pobežlimi rumunskima letalskima častnikoma in da se njuno letalo vrne Rumuniji. Naša vlada je zahtevalo zavrniti, ker nam Rumunija še ni vrnila šolskega letala, ki je leta 1950 pomotoma pristalo v Rumuniji.

V ponedeljek, 21. t. m., se je pričel v Chicagu kongres Demokratske stranke ZDA in sicer v zdušju, ki je mnogo resnejše kakor je bilo na kongresu republikancev. Spor med liberalnim in konservativnim krilom se je močno zaostрил in razvil se je v burna razprava o poglavitnih ameriških političnih, gospodarskih in socialnih problemih. Zagrozil je razcep v stranki, kakor leta 1948, čeprav je prezident Truman v nedavnem svojem političnem poročilu ameriškem kongresu poudaril, da so ZDA gospodarsko zdaj tako močne, da lahko rešijo ne le vsa svoja

domača vprašanja, temveč lahko pomagajo ostalim narodom, da ustvarijo pogoje za trajen mir. Kongresu stranke pa je poslal Truman sporočilo, v katerem priporoča Demokratski stranki, naj se v volilnem boju drži istih načel, v imenu katerih je zmagala že petkrat zapored. O ameriški zunanji politiki je spregovoril zastopnikom tiska minister Acheson po vrnitvi iz obširne turnee. Naglasil je, da je vlada ZDA pripravljena podpisati konvencijo o vojnih ujetnikih in protokol o prepovedi kemičnega in bakteriološkega orožja. Za začetek avgusta je napovedal sestanek Sveta pacifičnega pakta v Honolulu in izrazil upanje, da bo pobuda ZDA za ustvaritev obrambe v Tihem oceanu služila miru in varnosti v tem delu sveta. Odločno je zanikal, da bi bil v Londonu zahteval, naj prizna britanska vlada kralja Faruka za sudanskega kralja.

Ameriški veleposlanik Jefferson Caffery se je 19. t. m. sestal v Kairu z egiptovskim ministrskim predsednikom Sirijem pašo in nato izjavil, da je s izročil pašo poročilo o važnih vprašanjih, ki zadevajo Sudan in Egipt vobče. Siri pašo pa je v intervjuu naglasil, da njegova vlada vztraja na evakuaciji britanskih čet iz Sueškega prekopa in na združitvi Egipta in Sudana pod kruno kralja Faruka.

Iranski ministrski predsednik Mosadek je 17. t. m. odstopil po dolgem razgovoru s šahom. Vzrok nenadnega odstopa je bilo nesoglasje z vladateljem, spor s parlamentom zaradi izrednih pooblastil ter kolčvir gospodarskih položajev. Njegov naslednik je Ghavan Es Sultaneh. Mosadekovi privrženci so pridržali neredne demonstracije po Teheranu. Sultaneh je pozval vse pokrajinske guvernerje in policijske načelnike, naj neredno zatro. Izjavil je, da bo branil nacionalizacijo petrolejske industrije in jo začel tudi izkoriščati. Mednarodno sodišče v Haagu je 22. t. m. razglasiло sodbo v sporu o perzijskem petroleju.

Vrhovno ustavno sodišče v Karlsruhe je začasno prepovedalo neonacistično stranko v Zahodni Nemčiji. Nacisti odpustajo iz državne službe.

Naslovna podoba, ki jo je posnel Jaka Čop z Jesenja, predstavlja reševanje ponesrečence v planinah.

Teden dni po svetu

Obiski predstavnikov iz raznih držav so zadnji čas močno utrdili zunanje politične in gospodarske stike Jugoslavije in so najzgovornejši dokaz velikega ugleda, ki si ga je pridobila Jugoslavija med vsemi miroljubnimi narodi na svetu. »Odhajamo ganjeni od številnih dokazov simpatije in prisrčnosti, je ob slovesu grške parlamentarne delegacije brozajvil njen vodja maršal Titu, in smo prepričani, da bo obisk grških parlamentarcev pomenil zgodovinsko obdobje v utrjevanju vezi med Jugoslavijo in Grčijo ter koristil stvari miru v tem delu sveta.« V Atenah pa je podpredsednik grške vlade in zunanji minister Venizelos dejal, da Grčija s posebnim veseljem pričakuje prihod jugoslovanske parlamentarne delegacije, ki bo vrnila obisk 20. avgusta. — Gospodarska delegacija iz Burme, ki je na svoji poti po Jugoslaviji prispela tudi v Slovenijo in nadaljevala pot v cono B, je bila sprejeta pri maršalu Titu. Tudi ti gostje iz daljne azijske dežele so nabrali v naši državi mnogo lepih vtisov in koristnih pobud. — Predsednik vlade španske republike dr. Feliks Gordon Ordas ter minister za informacije dr. Evgenio Arauz sta prišla v našo državo na prijateljski obisk in izjavila, da španska republika ne pozablja

svojih prijateljev. Ugledna predstavnika sta v Beogradu izročila našim političnim in vojaškim voditeljem visoka odlikovanja. — Maršal Tito je te dni sprejel na Brionih g. Franklina Clarka Frya, predsednika združene ameriške protestantske cerkve, ki je član protestantske organizacije za svetovno pomoč in podpredsednik Centralnega komiteja svetovnega sveta cerkva, ter dr. Pavla Empija, direktorja ameriškega nacionalnega protestantskega sveta. — V nedeljo, 20. t. m., je prispela v Beograd delegacija belgijskih socialistov pod vodstvom Maxa Buseta.

V tem ko pridobivamo po vsem svetu novih prijateljev, seveda skoraj ni dneva brez novih izzivov naših nasprotnikov. Izvršilni odbor OF za tržaško ozemlje je upravičeno in odločno povzdignil svoj glas zoper izvajanje krivičnih londonskih sklepov. V protestni resoluciji je ponovno opozoril anglo-ameriško vojaško upravo v Trstu in vladi v Londonu in Washingtonu na vse posledice popuščanja v prid italijanski izsiljevalni politiki in na škodo vsega prebivalstva naše cone. Slovencev pa še prav posebno. Slovensko-hrvaška prosvetna zveza pa je poslala generalu Wintertonu pismo, da bi se pravičeno rešilo vprašanje odškodnine za vso škodo, ki

Predstavniki italijanskega pohlepa v Trstu

Brž ko smo zvedeli za rezultate londonske konference, po katerih so Italiji priznali udeležbo pri tržaški civilni upravi, smo si mogli zamisliti, kakšne ljudi bo skušala rimska vlada postaviti na ta mesta. Naše ljudstvo je tedaj ogorčeno protestiralo proti londonskemu mešetarnjenju, ker se je zgražalo, da bi o tako pomembnem vprašanju, ki zadeva v veliki meri Jugoslavijo, odločali brez nje. Hkrati pa so se naši narodi tudi zavedali, kaj čaka tržaške Slovence, ako bodo zahodne sile sprostile italijanski iredentizem v Trstu.

Zdaj smo že tako daleč. Znaná so imena dveh najodgovornejših italijanskih predstavnikov Trstu, ki ju je imenovala rimska vlada in že tudi potrdili vladi ZDA in Velike Britanije. Znaná pa je tudi preteklost teh dveh funkcionarjev, zasluge in izkušnje njunega dosedanjega službovanja iredentističnim nakanám. Vse govori za to, da bosta Diego De Castro in Giovanni Augusto Vitelli verna naslednika onih iredentističnih in fašističnih prednikov, ki so v dobi tako imenovane »demokratske Italije« in pozneje pod Mussolijem gospodarsko upropaščali Trst, predvsem pa zatirali v njem narodne manjšine, Slovence in Hrvate.

Dosedanji genovski prefekt Vitelli, ki so ga v Trst postavili za generalnega direktorja civilnih zadev, je že od leta 1919 v službi italijanskega imperializma in iredentizma. Prebredel je razne policijske dolžnosti in se usidral v rimskem uradu za »priključene kraje«. Njegova skrb je bila, kako bi slovenski in hrvaški kraji pod Italijo dobili čimprej italijansko lice. Prav nič nas ne čudi, ko je Vitelli te dni v Rimu zagotavljal, da bo z lahkoto in v »zaščito domovine« opravljal novo dolžnost; ko pa je prišel v Trst, je sebe nvrstil med borce italijanske armade, ki hoče »odrešiti to deželo«.

Toda še bolj kot ta iredentistični birokrat nas zanima Diego De Castro, ki ga je italijanska vlada postavila za političnega svetovalca pri angloameriški vojaški upravi v Trstu. Kajti to je pomembnejša funkcija kot pa direktor civilnih zadev in tudi De Castro je večja riba od Vitellija. Pred njegovim imenovanjem je bilo pravzaprav dosti ugibanj, koga bodo iz Rima poslali na to mesto. Najbolj zagrizeni krogi in njihovi listi so omenjali De Castra, skoraj bi rekli bolj nekako priporočali, kot bi se zavedali, da na ta način vendarle ne bi kazalo izzivati. Toda prav pri njem je padla odločitev, da bo mera nesramnosti dovolj zvrhana: V zadnjem času se zlepa ni kdo tako izkazal z zagovarjanjem italijanstva Trsta kakor prav Diego De Castro, ki pa ima tudi preteklost dovolj črna, da mu ni mogoče — kakor bi sicer v Rimu — izbrisati njegovih fašističnih grehov.

De Castro je napravil preizkusni izpit za italijanskega političnega svetovalca v Trstu z odličnim uspehom. Dolga serija njegovih žolčnih protijugoslovanskih uvodnikov v »Giornale di Trieste« in drugih iredentističnih listih, ena izmed vodilnih vlog v tržaški teroristični podružnici CLN, ki organizira vohunstvo v jugoslovanski coni STO, zlasti pa njegova nedavno natisnjena knjiga »Tržaški problem« — to je Diego De Castru zagotovilo stolček, s katerega bi rada današnja uradna Italija, zagospodarila ne le v Trstu, ampak tudi po Istri, Slovenskem, Primorju in Dalmaciji.

Diego De Castro najde namreč v »Tržaškem problemu« edino mogočo rešitev s priključitvijo Julijske Krajine, Reke, Zadra in še drugih dalmatinskih mest. V tej knjigi tudi zveemo, da je bil De Castro aprila 1945 s posebnim odposlanstvom pri papežu, ki naj bi posredoval v Ameriki in Angliji, da ne bi Jugoslavija dobila Julijske Krajine. Dokazi, s katerimi lasti De Castro te kraje s Trstom vred Italiji, so stare fašistične izmišljotine, za lase privlečene iredentistične trditve in grobo kršene zgodovinskih ter zemljepisnih dejstev. V zmešnjavi tega nemogočega pisarjenja pa se prepleta besno sovražstvo do Slovencev in celotne Jugoslavije.

Tako razširjeni sovražnik Jugoslavije bo torej imel v Trstu zelo odločilno besedo in nihče ne more pričakovati, da bi se na kakršen koli način zavzemal za sporazum z našo državo. Tega bi se morali predobro zavedati tisti, ki so De Castra imenovali in potrdili. Vse manj pre-

pričljive postajajo tiste besede z Zahoda, da je predvsem stvar Jugoslavije in Italije, kako bosta uredili tržaško vprašanje. Toda zdaj, ko so prepustili reševanje izključno italijanskim funkcionarjem s prenapetim De Castrom na čelu, gredo vse prejšnje lepe besede in obljube po vodi. Kajti Trstu se bližajo časi prve italijanske okupacije s preganjanji, zapostavljanjem in diskriminiranjem Slovencev, s čemer pa se Jugoslavija nikakor ne bo mogla sprijazniti.

Najbolj prizadeti — tržaški Slovenci — pa po svoji organizaciji Osvobodilni fronti najodločneje protestirajo, ker se zavedajo, da so italijanski predstavniki »nosilci imperialističnega pohlepa«, kakor naglašajo v resoluciji in opozarjajo »angloameriško vojaško upravo in vladi v Londonu in Washingtonu na vse posledice popuščanja italijanski izsiljevalni politiki na škodo vsega prebivalstva cone A, posebej pa še Slovencev«.

D. Š.

PRVO PISMO POSEBNEGA DOPISNIKA »JUGOPRESA«

Helsinki v olimpijskih dneh

S Helsinki, julija 1952
tiri države smo premerili in bili 55 ur na potu, da smo prišli v »Severno belo mesto« — v prestolnico Finske. Že na Danskem smo začutili olimpijsko vzdušje, na letališču v Stockholmu pa je bilo že vse v znamenju olimpiade. Letala so pristajala in odhajala ter nosila s seboj športnike z vseh koncev sveta.

Na ladji, s katero smo potovali, smo se srečali z italijanskimi veslači, atleti in nogometaši v azurnomodrih oblekah. V letalu, ki nas je nosilo iz Stockholma do Helsinkov, smo se sestali z Japonci in Francozi. Bili so novinarji. Japonci so prileteli iz Singapurja in Tokija, Francozi iz Pariza.

Letališče v Helsinkih je popolnoma v znamenju olimpiade: povsod se izprepletajo med seboj pisani olimpijski krogi. Ljudje nosijo na oblekah majhne značke, zidovi so poslikani z njimi, vse izložbe so jih polne. Na avtomobilih in avtobusih vihrajo olimpijske zastavice.

Naval tujece

Še pred začetkom olimpiade so dan za dnem prihajale v Helsinki skupine turistov iz vsega sveta. Športniki so prišli s posebnimi letali in ladjami, turisti pa uporabljajo najrazličnejša prevozna sredstva. — Povedali so nam, da so za razne prireditve ob olimpiadi prodali v inozemstvu 350.000 vstopnic in računa-

jo, da bo v olimpijskih dneh obiskalo Finsko okoli 40.000 tujcev.

Helsinki so postali pravo športno mesto in na vsakem koraku slišiš najrazličnejše jezike. Vsi hoteli so polni in v mestu ne dobiš niti v privatnem stanovanju proste sobe. Vse je namreč zasedel olimpijski odbor.

Za tujce so pripravili številne izlete v okolico Helsinkov. Izložbe so polne najrazličnejših predmetov in vsi nosijo olimpijsko znamenje. Prodajajo olimpijske srajce, olimpijske klobuke, olimpijske obleke, celo olimpijsko čokolado, cigarete in ustnike ter tisoč drugih predmetov, na katerih so odtisnjeni olimpijski krogi.

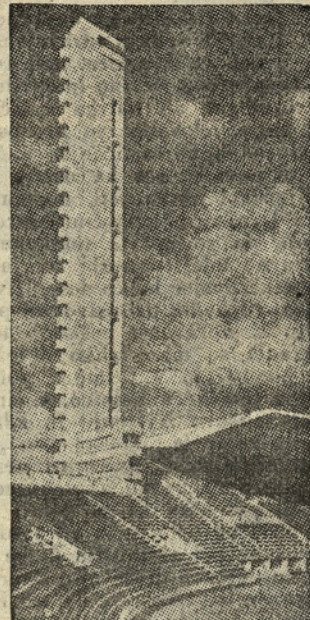
Nekaj gledališč je pripravilo posebne olimpijske programe. V varietejih kažejo svoje sposobnosti znani športniki-profesionalci, med njimi nekdanji prvak sveta v namiznem tenisu.

Stadioni so pripravljeni

Finci so zgradili novo letališče, postavili olimpijsko naselje s številnimi hišami in razširili olimpijski stadion, da danes lahko sprejme 70.000 gledalcev. Ni jim pa bilo treba zidati niti enega novega športnega stadiona. Finska je že zdavna dežela športa. V Helsinkih imajo brez števila športnih igrišč za trening in tekme. Glavno mesto Finske ima približno toliko prebivalcev kakor Beograd, tudi po obsegu je približno takšno, toda v Helsinkih je

mного več zelenja in parkov. Na vseh koncih mesta vidiš igrišča, ki jih odeva zelena trava in povsod tod lahko prebivalec tega lepega mesta goji šport po mili volji.

Olimpijski stadion obkrožajo številna športna igrišča, v njegovi neposredni bližini je tudi plavalni bazen, kjer bodo olimpijske plavalne tekme. Na majhnem igrišču »Palo-keita«, ki lahko sprejme 20.000 gledalcev, bodo igrali v olimpijskih dneh tekme v nogometu in hokeju na travi. Na tem igrišču je Jugoslavija tudi premagala v nogometu Indijo.

Olimpijski stadion v Helsinkih opaziš že zdaleč po visokem, vitkem, belem stolpu, vrh katerega gori olimpijski ogenj. Tu so se 19. julija začele XV. olimpijske igre. Stadion lahko sprejme 70.000 gledalcev.

Tekme v rokoborbi, boks, telovadbi, košarki in nekaterih drugih športnih panogah se bodo vršile v veliki pokriti dvorani »Nesohali«, ki je prav tako blizu olimpijskega stadiona. Kolesarske tekme pa bodo na posebej zgrajenem dirkališču na stadionu, kjer se vršijo nogometne tekme.

Prijetno smo razpoloženi

Prve dni olimpijskih tekem se naši športniki v Helsinkih počutijo kar dobro. Podnebje je ugodno, vročine ni hude, četudi je prijetno toplo. Noči so sveže in prijetne, hrana izvrstna, športni tereni brezhibni. Privaditi se nismo mogli samo mraku, ki pozno nastopa. Sonce zahaja namreč šele okoli devetih zvečer in šele uro potem se začne mračiti. Če ni oblačno, so noči popolnoma svetle, kakor pri nas zjutraj ob zori. Dani se zgodaj, nekaj po drugi uri zjutraj, kar pomeni, da je noč zelo kratka.

Naši športniki so začeli takoj po prihodu v Helsinke z rednim treningom. Finci so jih zelo prijazno sprejeli in tukajšnji tisk že išče prirčne stike z vsemi športniki sveta. Naši stanujejo v posebni zgradbi v olimpijski vasi. Vsi so že zbrani: nogometaši, lahkoatleti, plavalci, telovadci, boksaarji in ostali. Olimpijska vas je pravzaprav majhno športno mesto, v katerem so se zbrali najboljše športnike vsega sveta. Pred začetkom olimpiade smo bili pogostokrat priča prisrčnim svečanostim, ko so dvigali na častni jambor zastavo one države, katere športniki so prišli v olimpijsko vas.

Tako je za prvih olimpijskih dni v Helsinkih.

Jugoslovanska lahkoatletska olimpijska vrsta.

Po skalah in grebenih naših planin

(Ob 40-letnici ustanovitve)

Skrb za svojega tovariša naj vam bo v gorah vedno večja kot plaha misel na svoj lasten tvegan položaj.

Tisoč pet sto in več let je minilo, odkar so naši predniki zasedli povirja in porečja Drave, Mure, Save in Soče ter se preko Brd spustili globoko v nižine Furlanije do bregov Nadiže. Ze takrat je naše ljudstvo sprejelo neenako borbo z elementarnimi silami gor.

Temelji ljudskega planinstva

Gozdarji, drvarji, lovci, divji lovci, kozarji, pastirji in stezosledci so jeli postavljati trdne temelje našemu ljudskemu planinstvu. Skoraj deset let prej so stopili srčni vodniki na ponosno teme »snežnikov kranjskih sivga poglavarja«, predno je Balmat pripeljal svoje »gospode« na streho Evrope — Mont Blanc. »Stirje srčni možje so se 26. avgusta 1778. leta kot prvi povzpeli na ponosni vrh Triglava. To so bili veliki vodniki iz Bohinja, ki so storili to ponosno dejanje iz ljubezni do gor. Bohinjski fužinarji in rudarji so bili prvi, ki so nam ustvarjali častno planinsko zgodovino! Imena slavnih vodnikov Luke Korošča, to je tistega, ki se je prvi povzpel na temo Triglava, odkar stoji svet, Matija Kosa, Lovrenca Jelarja, tistega, ki je bil prvi pozimi na Triglavu in ki se je kot prvi vodnik zavedel ponosne nacionalne zavesti in zavrgel nemški vodniški znak, Sestov in Skantarjev so nas prvič uvrstila v ponižno planinsko zgodovino. Njim so sledili ponosni ljudje Dovžani, dolinci iz Mojstrane in Dovjega, ki so odprli duri v dolino Vrat in se od severa približali ponosni »veliki« severni steni Triglava. Vsi ti vodniki so spoznali velik mik pogumnih dejanj, odkrivali so lepoto in bogastvo našega planinskega sveta. Spoznali so v planinstvu ugodje posebne vrste — »največje veselje je na gorah«. Smerec, Požganc, Grogga, Simenc, Zeleznik in Koširji so umeli skrbeti za svoje varovance kot pestunje za svoje otroke! Tem prvoborcem našega ljudskega planinstva so se pridružili pozneje še vodniki iz Kranjske gore. Slavni Bobek — ognjeni mož, Korobideli in Rogar ter Rebenk, ki so kazali pot v kraljestvo Prisojne gore, Razorane gore in ponosne Skrlatice. Višek pa je naše klasično planinstvo doseglo z nastopom slavnih trentarskih vodnikov, ki so veliko in častno ime naših vodnikov in planinstva ponesli daleč preko meja naše domovine in grebenov naših gor. Mojster med vsemi, ki je zavzemal vidno najvišje mesto, je bil slavni Jože Komac-Pavr, ki tudi v Trenti, klasični deželi naših najboljših vodnikov, ni imel tekmeča v plezanju. On je priselno in srčno reševal skrajno nevaren položaj v severni steni Bojca-Montaža. Po njem bi se moral imenovati nevaren prehod nad prepadi te strašne severne stene — Prehod Pavra iz Trente — ne pa da se kvarno in napačno imenuje tuje — Passo Ojcinger! V Trenti je kazal mojstrovino plezanja s prožno hojo risa Anton Tožbar-Spik, njemu so sledili še drugi z Andrejem Komacem-Moto, ki v Trenti ni imel vrstnika, ki bi umel tako mojstrsko plezati kot on, in Andrej Berginc-Štrukelj, ki je polnih dvajset let poprej plezal v severni steni Triglava, predno so jo naskočili prvi najdrznejši plezalci.

Med pionirji, stezosledci, naskakovalci vrhov in odkrivalci lepote in čarov v Savinjskih planinah, Kamniških gorah in Grintovceh najdemo priznane vodnike iz rodu Logarjev, Herletov, Plesnikov in s Tineto Slatnarjem-Bosom na čelu.

»Triglavski prijatelji«

Ti klasični vodniki so posamično, a nad vse častno reševali čast in zgodovino našega ljudskega planinstva, pozneje daleč za njimi so se jim pridružili »Triglavski prijatelji«, ki so se rekrutirali iz ponosnih Bohincev, Baltazar Haquet, Wilonitzer, Stanič, Freyer, Setničar, Tušek, Vodnik in Dežmani so bili samo »gospodje«, ki so bili močno odvisni od teh domodorcev, iz katerih so pozneje izšli Piparji — ustanovniki Slovenskega planinskega društva s Korenčanom, Skofom, Hauptmanom in drugimi na čelu, ki so vsemu slovenskemu ljudstvu v

najtežjih časih zaklicali — »Vzdramimo se! Po naših gorah so jeli graditi naša pota, na najvišjih točkah so postavljali kot protiutež nemškim planinskim postojankam naše ponosne planinske domove. — zgradili so Prešernovo kočo na vrhu Stola, Kadilnikovo kočo na vrhu Golice, Tičarjev dom na Vršču, Aljažev dom v Vratih, Orožnovo kočo na vrhu Črne prsti, Kredarico pod Triglavom in končno Aljažev stolp vrhu Triglava, kot protiutež nizko ležečim nemškim postojankam Valvarjevo kočo pod Stolum, spodnjo kočo na Golici, Vossovo kočo na Vršču, Malnarjevo kočo pod Črno prstjo, Dežmanovo kočo pod Triglavom itd. Tik pred prvo svetovno vojno so se pojavili progresivni Drenovci, ki so vnesli v naše planinstvo veliko zelo napredne misli. Brinšek, Mihler, Kunaverja, dr. Cerk, Badjura in drugi so obogatili naše planinstvo s planinsko fotografijo in smučni ter plezanjem pod zemljo v bogastvo podzemskih jam.

Po prvi svetovni vojni — Zlata doba doba slovenske alpinistike

Prva svetovna vojna pomeni odločno prelomnico. Nova doba je nakazala nove potrebe, ki jih je pravilno pojmovala revolucionarna mladina z dr. Jugom, Topolovcem in Ravnikom na čelu. — Skalaši so usmerili svoje korake v svet gora. V naših stenah je močno odmevala pesem kladiva in klina naših drznih plezalcev, dokler v vseh stenah niso bile preplezane težke in najtežje smeri po naših drznih in uspešnih plezalcih. Doba od 1924 do 1930 lahko imenujemo zlato dobo našega udejstvovanja v strmi alpinistiki. Odločno prelomnico v razvoju našega planinstva v cilju vrhunskega alpinizma pa prav gotovo predstavlja leto 1930, ko so naši drzni in nad vse uspešni alpinisti nastopili dve poti. Drzni in najbolj uspešni so jeli v tem letu in letih pozneje reševati »pionirske« probleme v zasneženih gorah, kjer smo do sedaj, posebno po letu 1945, dosegli velike — vrhunske uspehe, ki naš alpinizem uvrščajo na svetovno raven, drugi pa so sledili vrhunski stopnji in izvrševali v akrobatskem in tehničnem plezanju največje storitve.

Ves razvoj našega planinstva iz klasičnih dob vodnikov skozi dobo Piparjev in Drenovcev do Skalašev in tudi v poslednji dobi, ko naši mladi kadri odločno in uspešno rešujejo najtežje probleme doma in v svetu, smo morali stalno beležiti tudi številne žrtve gora. V vseh časih so najprej vodniki, pozneje organizirani in končno do vseh potankosti seznanjeni gorski reševalci reševali lažje, težje in smrtno ponesrečene gornike z gora.

Prve žrtve — Plazovi

Gore so kmalu zahtevale prve žrtve, viharji, kameniti in snežni plazovi so stalno ogrožali obiskovalce gora in osamljena naselja pod gorami. Iz skrbno zbranih zapisov gorske reševalne službe je možno posneti, da se je prva planinska nesreča primerila že 2. avgusta leta 1815 mlademu, komaj petnajstletnemu pastirju iz Rateč v ostenju Jalovca. V zgodovinski knjigi župnije Rateče smo posneli: Dne 2. avgusta 1815 se je v Planici v ostenju Jalovca ponesrečil petnajstletni deček Andrej Kavalar iz Rateč št. 16. Ker se do večera ni vrnil v pastirsko kočo Tamar, kjer so pastirji imeli svoje ležišče, so ga šli tovariši iskat z lučjo, pa ga niso našli, poleg tega jim je še luč ugasnila. Drugi dan so ga šli zopet na vse zgodaj iskat in ga našli mrtvega pod skalnato steno. Držal je pastirsko palico v roki, obraz pa je imel pokrit s pastirskim plaščem. Glavo je imel vso razbito, ena noga mu je bila zlomljena enkrat, druga pa dvakrat, sicer pa obe polno ran. Prepeljali so ga domov in ga 4. avgusta pokopali. To ni planinsko-turistična nesreča, pač pa nesreča domačina, ki je vršil v gorah svoj pastirski posel.

Kot prvo planinsko nesrečo pa prav lahko smatramo ono, ki se je primerila v noči od 3. na 6. julij leta 1822, ko je strela ubila vrhu Triglava Antona Korošča, sina prvopristopnika Luke Korošča.

Točno pred sto leti pa so zahtevali plazovi v naših gorah prve smrtno žrtve. Nesreča se je

zgodila v Ratečah na severozapadnem pobočju Ponce, na sedanji italijansko-jugoslovanski meji, 3. marca 1852. leta, ko je snežni plaz v globoki zimi podsul in zadušil tri posestnike iz vasi Rateče. Bili so to Janez Kavalar, Janez Petrič in Peter Benet. V Ratečah še danes hranijo v hiši št. 15 veliko sliko, ki predstavlja to snežno nesrečo.

Od tistih prvih, razvojnih dob se je jelo planinstvo bohotno razvijati in množiti. Naravno je, da so gore zahtevale vedno več planinskih žrtev, ki so na žalost v zadnjih letih dosegle nedopustno višino in množino.

Nad tisoč nesreč v planinah

Od prvih začetkov pa do današnjih dni so zahtevale planine nad tisoč lažjih, težjih in celo smrtnih nesreč. Triglav in njegova sosesčina sta utrgala nit življenja 30 navdušenim obiskovalcem in častilcem, temu ponosnemu vrhu sledi dokaj pohlevni Storžič, ki je usmrtil 12 mladih življenj.

Največja in najstrašnejša katastrofa v zgodovini planinskih nesreč se je dogodila na Skarjevem robu pod Storžičem 28. aprila l. 1937, ko je plaz podkopal in uničil 9 mladih, veliko obetajočih smučarjev.

Storžič in Triglavu sledi najvišja gora v Grintovcih, ki s svojimi lahкими dostopi in strmimi snežišči predstavlja velike nevarnosti, ki izzivajo v primeru nepredvidnosti gotovo smrt. Na Grintovcu se je ubilo že 11 mladih planincev in alpinistov. Zapadna sosedja Jermanovih vrat ne predstavlja nikakega planinske alpinističnega problema, kljub temu se je na njej kruto maščevala nepredvidnost in nepremišljeno početje z nad 10 smrtnimi žrtvami. Isto število smrtnih žrtev je zahtevala tudi Planjava s svojimi nevarnimi ledenimi prehodi. Skoraj vsi naši skalni vrhovi, posebno pa nevarna snežišča in strme, prevesne stene so zahtevali svoje žrtve, gorski reševalci so do sedaj prinesli z gora preko 200 mrtvih trupel.

Po prvih plezalnih nesrečah, ki so se primerile v letih od 1908 do 1912 v severni steni Triglava, na grebenu Rink, na Stolu in v severni steni Skrlatice, je bila nujna potreba ustanoviti gorske reševalne postaje.

Začetki naše gorske reševalne službe

Rojstno letnico gorski reševalni službi sta postavila dr. Josip Tičar in dr. Jernej Demšar, ko sta 16. julija 1912 ustanovila v Kranjski gori prvo reševalno postajo. Od takrat dalje so zahtevale prilike stalno izpopolnjevanje gorske reševalne službe. Posebno veliko napredka in pozitivnega dela je pokazala gorska reševalna služba v času T. K. Skale, ko so se množile planinske nesreče in smrtno žrtve. Takrat sta gorsko reševalno službo odlično vodila in spopolnjevala tehnično opremo ter znaje posameznih reševalcev tovariša prof. B. Breclj in Stane Hudnik.

Novo, povsem svojstveno obliko pa je dobila gorsko reševalna služba po osvoboditvi. Gorsko reševalna služba Slovenije je sestavni del Planinske zveze Slovenije in je trenutno mesto centrale na Jesenicah, kjer ji daje kolektiv železarne vse možnosti nemotenega razvoja in vsestranskega poleta v korist vseljudske in planinske skupnosti. Gorski reševalni centrali sta podrejeni dve odlično organizirani gorsko reševalni bazi in sicer v Ljubljani ter na Jesenicah.

Delo centrale GRS in PZS je naporno, odgovorno in zahteva veliko požrtvovalnosti in resničnega navdušenja ter vztrajnosti.

V sklopu GRS pri PZS je tudi oddelek za vzgojo lavinskih pslov, ki deluje uspešno po vzgledih drugih držav, ki imajo že močno tradicijo v tej obliki dajanja pomoči prizadetim po plazovih.

Razvojna pot

Razvojna pot gorske reševalne službe je nagla in se ne vleče v dolgih ključih navzgor k popolnosti. Pri nas so bili dani pogoji za doseg vseh najboljših oblik udejstvovanja. Spočetka so naši vodniki reševali in prenašali ponesrečence na upognjenih hrbtih, pozneje so se posluževali primitivnih sredstev, zabojev za

(Nadaljevanje na str. 304.)

Po kongresu republikanske stranke

Na kongresu ameriške republikanske stranke, kjer so imenovali generala Eisenhowerja za republikanskega kandidata za predsedniške volitve, so sprejeli tudi politični program stranke, v katerem so za nas najbolj zanimiva ona poglavja, ki obravnavajo zunanje politične probleme in odnos republikancev do njih. Politični program republikanske stranke je zelo obširen in kmalu potem ko so ga objavili, so vidni demokratiški politiki pripomnili, da ima program namen ameriškemu ljudstvu in svetu prikriti reakcionarne republikanske težnje.

Predvsem obtožujejo republikanci v svojem političnem programu demokratične vladajoče kroge v ZDA, da so pustili, da je nad 500 milijonov ljudi v Evropi in Aziji izgubilo zaradi sovjetske agresivnosti svobodo, za katero je v drugi svetovni vojni bilo žrtvovanih toliko dragocenih življenj. »Teheran, Jalta in Potsdam so bili kraji tragičnih napak, ki so si sledile druga za drugo,« zatrjujejo republikanci. Prav tako dolžijo demokrate, da so oni krivi, da je prišlo do korejske vojne, ki je samo ZDA doslej stala 11.000 mrtvih. Republikanci namreč pravijo, da bi do severnokorejske agresije ne prišlo, če bi ameriška vlada ne umaknila svojih zasedbenih sil iz Južne Koreje. Prav tako naj bi bila po njih mnenju demokratska vlada kriva sovjetske agresivne politike v Aziji, kjer se ZDA niso dovolj energično uprle prvim sovjetskim agresivnim poizkusom.

Vsem tem očitkom sledijo misli političnega programa stranke, ki so v glavnem sledeče:

V nasprotju z dosedanjimi zunanje političnimi ukrepi ZDA namerajajo republikanci postaviti zunanjo politiko »na trdna tla in jo opreti na zaupanje v zdravje ameriškega ljudstva, kakor tudi na jasne cilje in zdrav razum.« Glavni cilj zunanje politike naj bi bil čašten in trden mir. Republikanci obljubljajo, da se bodo za takšen mir borili in ga tudi dosegli. Zaradi tega bodo odstranili iz zunanje ministristva in ostalih državnih uradov vse one, ki so s svojo dejav-

nostjo spravljali borbo za trden mir na svetu v nevarnost. Republikanci zatrjujejo, da je bilo doslej v ameriškem zunanjem ministristvu mnogo nezanesljivih ljudi, ki so zastopali vse druge interese kakor interese ameriškega ljudstva. Namesto teh nameravajo zaupati vodstvo zunanje politike in važnih državnih uradov možem, ki »izraževajo dinamično iniciativo in poznajo lojalnost.«

V Zapadni Evropi obljubljajo napolniti svoj vpliv z duhom prijateljstva in odstraniti vsa imperia- lizmu podobna vmešavanja v notranje politične prilike v posameznih državah. Zaradi tega pa hočejo krepiti vse sile za kolektivno varnost, ki naj to področje Evrope zavaruje pred sovjetsko agresivnostjo. Obenem obljubljajo, da se bodo z vsemi silami zavzeli, da se osvobodijo vzhodnoevropske države sovjetske nadoblasti in izrabljanja. Odločno zatrjujejo, da bodo s svojo zunanje politično taktiko naredili konec sovjetskim težnjam po zavzevanju Evrope.

Obenem pa republikanci zatrjujejo, da niso pripravljeni žrtvovati Vzhoda, da bi za to žrtve rešili samo Zapad. Zaradi tega nameravajo voditi prav tako ostro politiko borbe proti sovjetski agresiji na Vzhodu, kot tudi skrbeti za krepitev obrambnih sil v Evropi.

Združene države severnoameriške ne bodo pod republikanskim vodstvom priznale nobenega sklepa iz Jalte, ki je omogočil sovjetski politiki zaslužnje številnih držav. Ostro nameravajo postaviti vprašanje svobode in neodvisnosti držav in narodov in bo prav borba za to neodvisnost najvišji cilj republikanske zunanje politike. V tem smislu nameravajo vzpostaviti še tesnejše vezi z državami na ameriškem kontinentu in poglobiti sodelovanje z njimi.

Republikanska stranka hoče podpirati Združene narode pri njih delu in lojalno pomagati, da bi postali instrument kolektivne varnosti in ne orodje v rokah velikih držav.

Dolžnosti, ki so jih ZDA do drugih narodov prevzele, nameravajo republikanci izpolnjevati še naprej,

toda s tem pogojem, da ne bi šle na škodo ameriškega ljudstva in njegove življenjske ravni. Republikanci zatrjujejo, da je Stalin ob neki priliki poudaril, da bo prišel za uspešni udarec proti ZDA ugodni trenutek tedaj, ko bodo zašle ZDA v bankrot. Do takšnega bankrota naj bi po mnenju republikancev demokratski politiki s svojimi ukrepi vodili ZDA in zaradi tega republikanci obljubljajo, da bodo naredili s svojo zmago in zunanje politično dejavnostjo konec neurejenim razmeram v ZDA.

Razumljivo je, da nosi zunanje politični program republikanske stranke vsa tipična znamenja uporabnosti za volilno agitacijo, ki se bo začela te tedne v ZDA. Vendar kaže vključ vsemu temu njih program zanimive smernice za praktično politično delo, če si pri predsedniških volitvah, ki pomenijo za ZDA najvažnejši notranje politični dogodek, priborijo zmago.

Zanimivosti

PRETEKLOST, SEDANJOST IN BODOČNOST KOBALTA

Pred nekaj meseci so ZDA postavile proizvodnjo, prodajo in uporabo kobalta pod kontrolo vlade. Ta kovina je dobila posebej kot prvotni element tehnološkega razvoja civilizacije.

Vse do leta 1941 je bila uporaba kobalta precej omejena in njegova letna proizvodnja ni dosegala 1000 ton. Danes se je izvoz neizmerno povečal in samo ZDA so predvidevale letno porabo 600 ton.

Razen v medicini in zobotehnikah se je njegova uporaba v veliki meri razširila v metalurgiji v obliki litin, ki jih rabijo za izdelovanje kovinskih stružnic in strojev, odpornih proti visokim temperaturam in izrabi. Posebno uspešna se je izkazala stelit-litina kobalta, kroma in tungstena — ki je trša od jekla. Zaradi svoje trdnosti in odpornosti proti visokim temperaturam so kobaltovite litine poleg tega dragocene za izdelavo lopatic pri turbinah reaktivskih letal.

Druga vrsta uporabe kobalta izhaja iz dejstva, da je ta element bistvena sestavina stalnih magnetov, tako na široko uporabljenih v radiotehnikah in televiziji.

V medicini narašča važnost kobalta vsak dan bolj. Znano je, da se kobalt 59 (navadni element) spreminja v radioaktivni kobalt 60 pri bombardiranju z neutroni. Sedaj se je Co 60 (katerega povprečna življenjska doba traja 5,3 leta) izkazal kot odlični radijski nadomestek za zdravljenje raka, bodisi ker izžareva le-ta žarke (nevarne in nekoristne) v

mного manjši količini (1/10), bodisi ker njegovo izžarjevanje gama žarkov traja neje in stalneje.

Slednjič je kobalt precej verjetno prvotni element za izdelovanje H boi be, toda glede tega manjkajo natančnej podatki.

Glavna ležišča so danes v Pennsylvaniji, Kanadi, belgijskem Kongu, francoskem Maroku in severni Rodeziji, manjša nahajališča so v Braziliji in na Finskem.

POLITIKA NA ZVEZDNATEM NEBU

Reuter je poročal (oktobra 1951) iz Buenos Airesa, da so v observatoriju La Plata odkrili nov majhen planet. Dali so mu ime Iusticia ista na čast peronistični doktrini, ki je osrečila narodo. V svojem uradnem poročilu observatorij navaja, da so poslali to krstno ime v potrdilo Mednarodnemu združenju astronomov, potem ko je observatorij v Cincinnatiju potrdil obstoj nove zvezde. Pa ni še dovolj, nekemu drugemu planetu, ki so ga odkrili pred dvema letoma, so dali ime Evita na čast soprogi argentinskega predsednika. Ni znano, če je bila taka krstitev odobrena.

Naj se bralce ne posmehuje. Že Galileo je krstil Jupitrove satelite »medickej- ske zvezde«, za »svoj« planet, ki so ga pozneje klicali Uran, je Herschel predlagal ime »Georgium sidus« na čast tedanjemu angleškemu kralju.

Res je, da je bil prvi izmed malih planetov, ki ga je odkril Piazzi v Palermu 1. januarja leta 1901, krščen z imenom Cerera, boginja zaščitnice Sicilije izza lepih časov mitologije, in da je mitološka vojska božanstev Zemlje in Neba služila za imenovanje malim planetom, ki so jih zaporedoma odkrivali. Toda še preden je bila njihova lista izčrpana, so nacionalni in politični razlogi zahtevali bolj moderna imena in tako je dvanajsti mali planet dobil ime Viktorija na čast kraljice Anglije, petin- štirideseti Eugenia (vladavica Francije), štirinajdeseti Aleksandra (v spomin na raziskovalca A. von Humboldta), stosedmi Camilla, dolžno priznanje apostolatu Camilla Flammariona.

Torej nič novega pod soncem.

»MATADOR B 61«

Je reaktivski bombarder brez pilota, ki ga lahko s pomočjo radia usmerjajo nad sovražnim ozemljem. Doslej jih imajo v ZDA en oddelek. To je izjavil Truman na tiskovni konferenci septembra leta 1951. Gre za eno izmed fantastičnih orožij, ki jim ima Amerika v rezervi.

Bombarder je brez pilota in radijsko voden. Če je njegova tarča dovolj točno omejena, ga Matador neizprosno doseže, ker pri njem odpadejo človeške pomankljivosti ali pomote. Čudovito orozje je torej in tem bolj strahotno, v kolikor mu njegova hitrost (cenjena na 1000 km na uro) in višina letenja (verjetno 10.000 m) omogočata kljubovati nasprotnikom lovcev. Neka vrsta V2 kratka, toda s to razliko, da je V2 napadala na slepo, medtem ko deluje Matador kot da bi imel nezmotljiv razum.

Vzlet se vrši z jeklene rampe podobno kot pri raketah, letalo nato nadaljuje pot z lastnimi sredstvi in ves čas poleta ga z zemlje vodijo s pomočjo radia.

Ni točno znan njegov akcijski radij, omenjajo več sto kilometrov; vsekakor dovolj, da postane Matador eden izmed največjih razsodnikov v primeru spopada.

p. b.

Po skalah in grebenih ...

(Nadaljevanje s str. 503.)

prenos ponesrečencev, tehnika je pozneje nakazala reševanje s pomočjo reševalnega droga, danes pa smo si osvojili najmodernejši in najuspešnejši način reševanja s pomočjo Grammingerjevega sedeža in končno s popolno Wastel Marinerjevo napravo, ki omogoča pospešeno, varno in pravilno reševanje tudi iz najtežjih, prevršenih in najvišjih sten. To napravo je nam omogočila za 40-letni delovni jubilej nabaviti direkcija za zunanjo trgovino pri vladi LR Slovenije. Ljudska oblast in planinska skupnost, posamezna podjetja in delovni kolektivi dajejo gorski reševalni službi vse možnosti nemotene in pospešene razvoja in napredka.

Ko bo gorsko reševalna služba popolnoma opremljena pri nas v Sloveniji, ko se bomo močno približali možnosti reševanja s helikopterjem poleti iz naših nepristopnih sten in ko bomo spopolnili reševanje ponesrečencev izpod grmad plazov, da se nam ne bo treba več mučiti z dolgotrajnim, napornim in skoraj neuspešnim iskanjem ponesrečencev izpod plazov, ko bomo vzgojili zadostno število uspešnih lavinskih psov, ko bomo uporabljali za pregledovanje ogromnih plazov radarje, takrat bomo prenesli naše delo na ostale bratske republike, kjer so tudi podani mogočni pogoji za razvoj planinstva, alpinizma in visokogorskega smučanja, kjer pa smo že zabeležili smrtno nesrečo. To so smernice našega dela in jih polagoma vsemu delovnemu ljudstvu in mladini Slovenije, ki išče v gorah razvedrila, novega

poleta in delovne zmogljivosti, lepote in veličine, kot sveto obljubo v našem jubilejnim letu. V primeru nesreče in potrebe se obrnite na najbližjega gorskega reševalca, vsak vam bo s ponosom in z zadovoljstvom ter notranjo srečo prav rad v največji meri pomagal.

Vzgoja obiskovalcev gora

Potrebno in priporočljivo pa bi bilo na tem mestu omeniti, da je naša nujna in velika naloga pravilno vzgojiti vse naše obiskovalce gora, treba jim je dati več kulture in moralnih ter fizičnih predpogojev za sproščeno uživanje vsega bogastva planinskega sveta, treba jim je dati pravilnih in najboljših navodil. Gore ne priznavajo polovičarstva, celega moža zahtevajo z resničnim navdušenjem, ki prihaja v planinski svet s čistimi nameni. V gorah ne odločajo mladostna zagnanost, pogum in sila, nepremišljeno in prenaplajeno početje izziva nevarnosti in vabi smrti, v gorah je treba delati preudarno, srčno; tovarštvo moramo imeti na skupni planinski poti v veliki časti, rado se kruto maščuje podcenjevanje številnih nevarnosti gora, ki prete in žugajo na vsakem koraku in ob vsakem prijemu, posebno precenjevanje svojih skromnih sposobnosti; lov za rekordi in diletantizem se konča v gorah z gotovo smrtjo. Zavedati se moramo, da planine vzgajajo, kdor se ne da vzgojiti, ta se uniči sam ali pa ga kruto uničijo gore same.

Kažipot k uspehu in cilju

Potrpljenje, mirnost, prevdarnost in srčnost ter premišljenost so čestokrat edini kažipot iz

tveganega in nevarnega položaja in edini klic k uspehu in cilju. Na planinski poti vedno misli, kaj bi ukrenil, ako bi tvojega tovariša iz družbe ali naveze doletela nesreča, ob začetku ture misli vedno na srečen konec poti, vedno upoštevaj sposobnosti najslabših v navezi, nikoli se ne pusti od nevarnosti, naporov, megla in viharjev izčrpati do konca, pravočasno se odloči za povratek, poraz je čestokrat velika moralna zmaga, on ti pove, kje si slab in nesposoben, kje in kako se moraš spopolnjevati, da boš postal lastnik moralnih in fizičnih sposobnosti, ki jih zahtevajo gore in stene od tebe.

Ako bomo upoštevali te in druge nasvete in dobronamerna napotila, ne bomo v bodoče več šli smrtnih nesreč samohodcev, ki jih je bilo v naših gorah preko 70, ne bomo več trudno iskali zaman samohodcev in končno našli žalostne ostanke okostij, ne bomo več izkopavali izpod plazov številnih žrtev, ki jih je bilo pri nas že veliko (16 brez zadnjih na Tolminskem in Bovškem), ne bo treba več umirati tavajočim v megli in viharjih, ki jih je bilo pri nas v naši zgodovini planinstva preko 20.

Šele ko bomo preprečili številne planinske nesreče in ko ne bodo gorski reševalci samo grobarji delovnih ljudi in mladih, napredka željnih alpinistov, šele tedaj bo naše planinstvo in alpinizem dobilo tisto obliko in podobo, ki jo mora v socialistični družbi doseči, šele tedaj bomo lahko z dopadenjem gledali najvišjo raven našega gornštva, ki mora doseči in preseči zamejsko raven v vsakem pogledu.

»Žuro«

MARINERJEVA PRIPRAVA - najnovejša pridobitev

Gorske reševalne službe

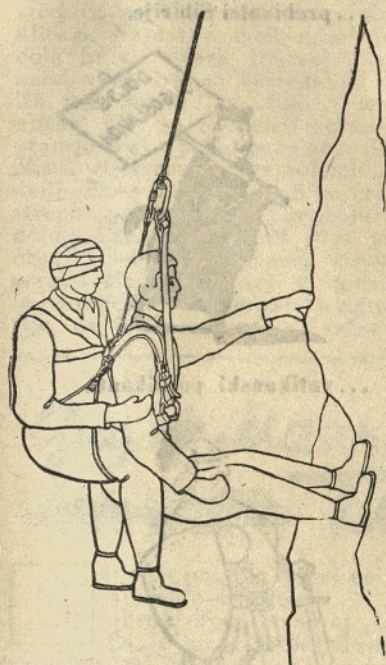
Težki so pogoji, v katerih dela Gorska reševalna služba. Naj bo nesreča na še tako enostavnem, lahko dostopnem, nestrmem terenu, ob idealnih pogojih (t. j. ugodne vremenske razmere itd.) — stalno se pojavijo nepredvidene težkoče kljub temu, da so reševalci odlično izvežbani, da poznajo tehniko plezanja in reševanja in da razpolagajo z ustreznimi tehničnimi pripravami za transport ponesrečenca. Težkoč pa, ki se pojavljajo v primeru reševanja ponesrečenca iz stene, kjer reševalci izpostavljajo svoja lastna življenja, menda ni treba posebej povdarjati.

Oglejmo si nekaj najznačilnejših načinov reševanja samega glede na različen teren in podajmo obenem zgodovinski razvoj.

Pri reševanju v enostavnem terenu igra veliko vlogo iznajdljivost reševalcev samih. Reševanje se izvši lahko s pomočjo pomožnih, priročnih sredstev, kar more izvesti tudi ponesrečenec s tovariš sam. Pri iskanju pomožnih sredstev stremimo za tem, da čimbolj onemogočimo gibanje samega ponesrečenca, da se nam pri transportu čim manj premika. Kakor bomo videli, je ves nadaljni razvoj reševalne tehnike stremel za tem, da izpolni ta osnovni pogoj.

Prenos v težjem terenu (steni) predstavlja najtežjo in najnevarnejšo nalogo reševalnega moštva.

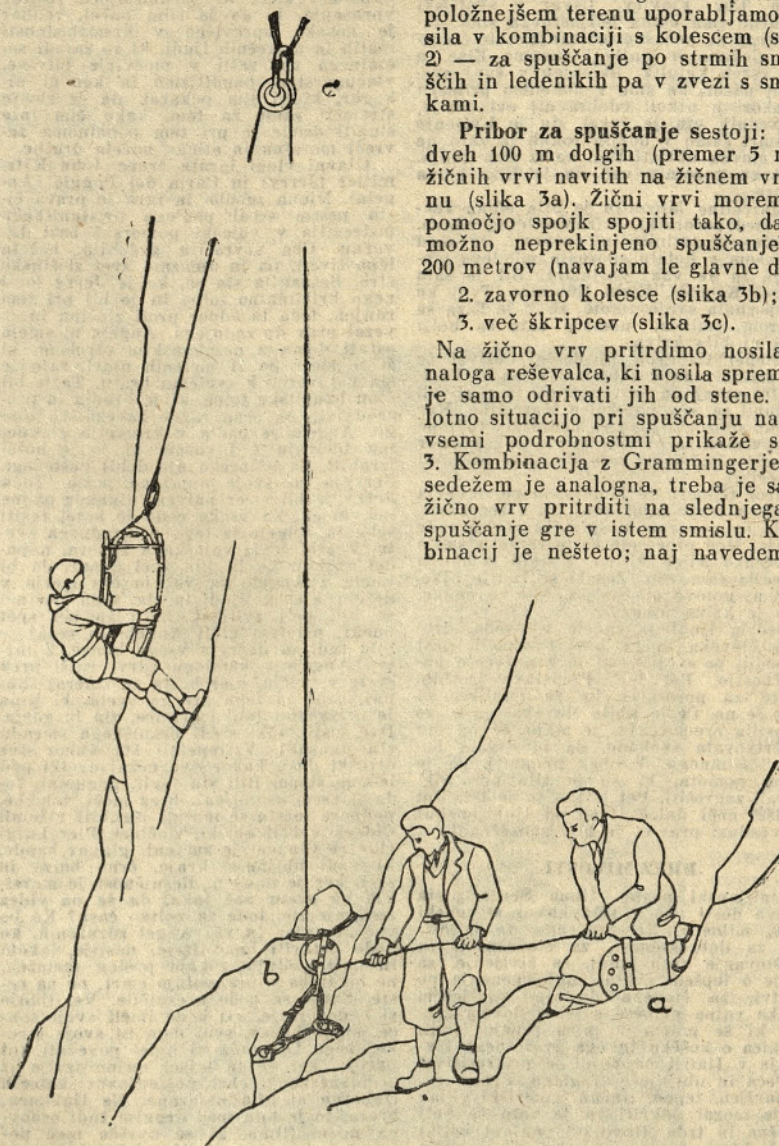
Star način reševanja iz stene je bil s pomočjo droga in reševalne vreče. (Glej sliko na naslovni str-

Slika 1.

ni!) Ponesrečenec leži v vreči, pritrjeni na drog. Drog je s pomočjo vrvi dvojno varovan, vodita in odmikata pa ga od stene dva reševalca. Pri tem načinu je bilo seveda možno spuščati le za dolžino vrvi, t. j. v najboljšem primeru 33 m. Po 33 metrih je bilo treba ponovno pritrditi vrvi. Reševanje je zaradi tega potekalo silno počasi. Glavni nedostatek pa je bil pač v tem, da telo ponesrečenca ni bilo dovolj zavarovano pred morebitnimi udarci ob reševanju, niti ni bilo dovolj imobilizirano. Ta način reševanja se je obdržal precej dolgo.

Prvi korak k moderni tehniki reševanja predstavlja reševanje z Grammingerjevim sedežem. Reševa-

Slika 3.

lec s pomočjo tega sedeža nosi ponesrečenca na hrbtu in se istočasno z njim lahko spušča ob vrvi navzdol. (slika 1) — seveda spet samo za dolžino vrvi in mora prav tako na vsakih 33 metrov ponovno pritrditi vrvi.

Grammingerjev sedež pa je dobil pravo vrednost šele v kombinaciji z Marinerjevo reševalno pripravo, ki se danes uporablja v vseh naprednih alpskih deželah. Bistvo te naprave je v tem, da se lahko uporablja v vseh mogočih položajih in v vsakem terenu ter omogoča spuščanje in dviganje ponesrečenca. Sestoji iz nosil in iz pribora za spuščanje.

Nosila se dajo poljubno razstaviti. Ponesrečenec lahko leži v njih v različnih položajih (kar je odvisno od poškodbe) in se ga v tem položaju lahko transportira direktno do

bolnice. Na ozkih gorskih poteh in položnejšem terenu uporabljamo nosila v kombinaciji s kolescem (slika 2) — za spuščanje po strmih snežiščih in ledenikih pa v zvezi s smučkami.

Pribor za spuščanje sestoji: 1. iz dveh 100 m dolgih (premer 5 mm) žičnih vrvi navitih na žičnem vretenu (slika 3a). Žični vrvi moremo s pomočjo spojke spojiti tako, da je možno neprekinjeno spuščanje do 200 metrov (navajam le glavne dele)

2. zavorno kolesce (slika 3b);

3. več škripcev (slika 3c).

Na žično vrv pritrdimo nosila in naloga reševalca, ki nosila spremlja, je samo odpraviti jih od stene. Celotno situacijo pri spuščanju nam z vsemi podrobnostmi prikaže slika 3. Kombinacija z Grammingerjevim sedežem je analogna, treba je samo žično vrv pritrditi na slednjega in spuščanje gre v istem smislu. Kombinacij je nešteto; naj navedem le

Slika 2.

zelo velik — upamo, da bo naša GRS ne samo v požrtvovalnosti, temveč tudi v tehničnem pogledu stala v vrsti naprednih alpskih narodov.

Miha Verovšek

Sedem let Združenih narodov

Združeni narodi so 26. junija slavili sedem let od tistega dne, ko je petdeset zastopnikov držav iz vsega svobodnega sveta podpisalo v San Franciscu ustanovno listino.

Ustanovni sestanek Združenih narodov se je v San Franciscu vršil tedaj, ko je na Pacifiku divjala še vojna in ko je bilo malo pred tem zaključeno najbolj žalostno dejanje v evropski zgodovini.

Glavni namen organizacije Združenih narodov naj bi bila skrb za mir na svetu in za preprečitev novih agresij. Zaradi tega so Združeni narodi nastopili proti kominformovski agresiji v Koreji, posredovali v oboroženem sporu v Palestini in v medsebojnem obračunavanju med Irakom in Kašmirom. Poleg te svoje osnovne naloge pa je Organizacija Združenih narodov razvila živahno dejavnost na vseh onih področjih, ki lahko kakor koli koristijo napredku in blaginji človeštva. Posebno važen je v okviru te dejavnosti načrt za tehnično pomoč zaostalim državam, delo mednarodne zdravstvene organizacije in pa prizadevanje dečjega fonda.

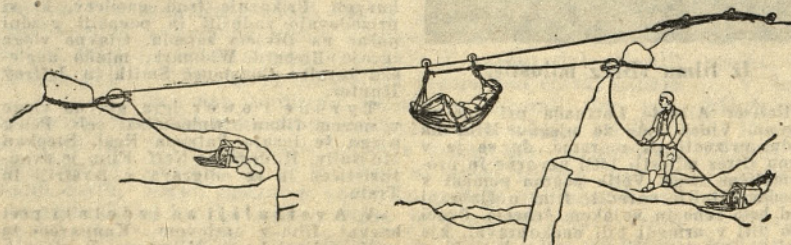
Združeni narodi so se ves ta čas tudi trudili, da bi narodi, ki živijo pod oblastjo drugih držav, pa so pokazali zrelost za samostojno vodstvo svojih zadev, dosegli neodvisnost. Tako je po prizadevanju Združenih narodov letos dobila svojo neodvisnost Libija.

Kakor vse svobodoljubne države, tako tudi naša država sodeluje v utrjevanju Organizacije Združenih narodov in se bori, da bi Združeni narodi postali tisti forum, ki bi s preudarkom in objektivnostjo presojal o položaju na svetu in mirno reševal vse one probleme, ki bi lahko bili žarišče nove vojne nevarnosti.

Osnovni del programa Organizacije Združenih narodov, borba proti napadalnosti večjih napram manjšim državam, je za našo domovino izredne važnosti. Ob neprestanem sovjetskem rožljanju z orožjem na naših mejah smatramo mi Jugoslovani Združene narode za močno oporo naši krvavo izbojevani neodvisnosti. Posebno zaradi tega je naše iskreno sodelovanje v tej važni mednarodni organizaciji sila aktivno.

Drugi del prispevkov, ki so posvečeni gorski reševalni službi, bomo objavili v naši prihodnji številki.

Uredništvo

Slika 4.

FILMI, KI JIH BOMO GLEDALI

PRAVICI JE ZADOŠČENO

Kljub krizi ki jo preživlja francoski film, bo držalo, da francoski »esprit« tudi v filmu ni izumrl, da so najboljši francoski filmi prav toliko pomembni za razvoj kinematografije, kakor dela Oliviera Laurencea, Wylera ali italijanskih novorealizmov. Kar je pa še posebno treba poudariti pri francoskem filmu je to, da ima zraven odličnih teoretikov, režiserjev in snemalcev vselej tudi zadostno izvrstnih igralcev. Prednjačijo Francozi tudi še v tem, zlasti še zdaj po vojni, da pišejo scenarije neposredno za film in da čim manj adaptirajo romane ali gledališka dela.

Pred dvema letoma je zaslovel na beneškem filmskem sejmu film »Pravici je zadoščeno« (Justice est faite) režiserja Andreja Cayatte, ki ima vse odlike, kakršne zahtevamo po današnjih pojnih od filmske umetnine, zato je tudi odnesel prvo mednarodno nagrado Leva svetega Marka.

Iz filma »Pravici je zadoščeno«.

Sest igralcev Comedie Française, scenarist Charles Spaak in režiser Cayatte, ki je bil, preden je začel pri filmu, po poklicu advokat, so ustvarili pretresljivo psihološko dramo iz porotne dvorane. Sedem porotnikov mora odločiti o življenju in smrti ženske, ki je usmrtila iz ljubavi svojega ljubimca, zraven pa že daljša ljubila tudi drugega moškega. Ali je Elza Lundenstein kriva ali ne? Zdravnica je umorila zdravnika. Iz resničnega usmiljenja ali iz koristiljublja? Sedem porotnikov, ki so poštenjaki, ki ne zaostajajo pri razsojevanju nobenih svojih koristi, vseeno ni razsodilo pravično. Zakaj? Kdo vpliva nanje? Vsak od porotnikov je pod vplivom svoje lastne osebnosti, lastnega okolja, vzgoje, mišljenja, razmer. Vsak od porotnikov je med procesom v Versaillesu nekaj doživel, kar je vplivalo na njegovo končno odločitev. Štirje porotniki so izjavili, da je bila Elza kriva umora in sodišče je obtožbenki naložilo pet let zapor. Ali je bila Elza res kriva umora, tudi mi težko odločimo, toda pravici je bilo zadoščeno. Toda napačen bi bil zaključek, da nobena sodba zato ni pravična ne, zavedati se moramo pač, kako težko in odgovorno je soditi človeka.

Poglejmo najprej, kaj je zakrivila zdravnica Elza. Spoznala je bogatega zdravnika lastnika laboratorija Mauricea Vaudremonta, se vanj zaljubila in osem let živela z njim v divjem zakonu, ker njegovi starši niso privolili v poroko s tužko. Elza je bila potomka Litvancev, ki so med vojno l. 1914 zbežali v Francijo. Pred štirimi leti je Maurice zbolel na dihalih. Sprva so mislili, da je jetika, se je pa nazadnje izkazalo, da je neozdravljiv rak na dihalih. Maurice je dobro vedel za svojo bolezen, tudi specialist so izjavili, da ni več druge rešitve razen smrti, zato je prosil svojega profesorja, da bi mu dal injekcijo, ki bi ga rešila muk, toda ta je odklonil. Z isto prošnjo se je Maurice obrnil na Elzo, ki ga je, zavedajoč se odgovornosti, z zaželeno injekcijo res rešila mukopolnega umiranja. Ker družba, država, cerkev, zakonodaja ne dovoljujejo evtanazije, so postavili Elzo na zatožno klop. Elza se ni čutila prav nič kriva, ker se nikakor ni čutila v ničemer vezana na Mauricea, kar mu je pa storila, se je odločila storiti iz povsem človekoljubnega nagiba, da si je takrat ljubila slikarja Sergeja Kremerja in četudi ji je Maurice zapustil bogato dediščino. Toda porotniki niso mogli razumeti človečnosti, ki je dala moč Elzi za tako odločitev.

Evarest Nicolas Malingré, kmet, je živel samo za svoj krompir in če ga bo mogel ugodno prodati na trgu. Za časa procesa je zvedel, da ga njegova žena vara doma s hlapcem. Vse ženske so vlačene, nezveste, Elza je zato kriva umora. Felix Noblet je bil natakav kavarnice, zaljubljen v Lulu, toda njeni starši ne privolijo v poroko. Felix pelje starše v razpravo dvorano. Tam zablisti zaradi nekaterih vprašanj, ki jih je zastavil, nasmešne se mu smeja, sme se poročiti z Lulo. Proces je pomenil zanj srečo, Elza ni bila kriva.

Théodore Andrieux, upokojeni polkovnik, živi natančno kakor ura. Ne trpi

tujeve, brezbožnežev, je tipičen starokopinež. Ima dve godni hčerki za zakon, ki ju ne more oddati. Ne glede na okoliščine je Elza po njegovem kriva umora. Jean Luc Flavier, tiskar v škofijski tiskarni, ima doma božjastnega sina, obsojenega na počasno umiranje, zato človeško gledano še najbolj razume Elzo. A kot veren katolik, uklenjen v svoj svetovni nazor, ne sme v nobenem primeru nikakor in nikoli odobravati evtanazije. Spovednik mu je rekel, da je življenje in smrt samo v božjih rokah in zato ne sme človek ubijati tudi ne iz usmiljenja. Spet en porotnik več, da je Elza kriva umora.

Marceline Micoulin je bila edina ženska med porotniki. Štiridesetletna vdova, lastnica trgovnice v provinci, je med procesom v hotelu spoznala mladega moškega in se vanj zaljubila. Bil je sam Sergej Kremer, Elzin ljubimec. Tudi ko je spoznala svojo zmožnost, se ji je Elza še zmerom smilila, nemara zato še bolj: Elza ni bila kriva.

Michel Caudron ni doslej doživel še nič zanimivega v svojem življenju. Vele mestni vrvež ga je vznemiril in razživel. Zaljubljen se je v porotnico Marcelino. Ker je ona spoznala Elzo za nedolžno, tudi po njegovem Elza ni bila kriva. Zakaj, sicer ni vedel. Pač samo zato, da bi se prikupil Marcelini.

Grof Gilbert de Montesson se ukvarja največ z dirkalnimi konji in z ženskami, ki da so nevarne moškim in vselej rade igrajo. Med procesom se je razšel s svojo zaročenko Alice, ki pa je nato iz obupa naredila samomor. Ženske so izsiljevalke. Elza ni gotovo nič boljša. Vse so enake, zato je kriva umora.

Sedem ljudi je zadelo v usodo, drugega človeka in ga niso razumeli, dasi so sodili po svoji vesti in z največjo natančnostjo. Pet let! Predstave je bilo konec za porotnike in za publiko, za Elzo še ne. Če je ubila človeka, da bi se polastila premoženja, je malo, če pa mu je žrtvovala svobodo, da bi držala besedo, je mnogo. V obeh primerih pa je sodna pomota, ki so jo tile porotniki morali zagrešiti. Pet let! — to je 1825 dni in 1825 noči daleč stran od ljubljene! In vendar: pravici je bilo zadoščeno!

BREZ MILOSTI

Italijanski naslov filma Senza pietà skriva dosti več v sebi kakor slovenski »Brez milosti«. Ne gre samo za milost, gre za dobrosočnost, za človečnost, za spoštovanje vseh ljudi za življenje, za sanje o lepšem svetu, za hrepenenje po rešitvi, za človeka dostojno življenje. Vsaka vojna prinese s seboj dovoli grozot, ki še potem v miru tepejo ljudi. Resnica o koščku takega groznega življenja v Italiji po vojni je pretresljiva, preteča in ubijajoče tragična. Črnci, zapostavljeni, tepeni, linčani, ameriški vojak jo je moral odkriti in je zato še bolj strašna in trda. Govori jo naivni veliki otrok, ki sanja na vrtljaku, da se pelje domov, kjer je mir, gozdovi, polja, krave, pašniki in mnogo hiše. Ena je večja od vseh, to je gospodarjeva, gospodar pa je on, črnci Jerry, ki ljubi italijansko prostitutko, ker vidi v njej človeka in ji hoče dobro. Ni tak, kakor so običajno vojaki zasedbenih vojsk. Čokolada, cigarete, ples, večerni sprehod mu ne pomenijo razuzdanosti in pohotnosti, ne — s temi malenkostmi hoče razveseliti človeka, se mu približati, ga razumeti, ker sam živi v svetu brez sreče, brez pravice, ker je bil zmerom samo tepen, dasi ni nikoli kradel in čeprav je zmerom samo pošteno delal.

Iz filma »Brez milosti«.

Režiser Alberto Lattuada pri nas ni neznah. Videli smo že njegov Mlin na Padu, priznati pa moramo, da se je v filmu »Brez milosti« lotil nevarne in problematične teme. Velik pogum pomeni v zasedeni Italiji narediti film o ljubezni med belo ženo in vojakom črncem. Črnci niso niti v armadi bili enakopravni, kje neki bi se potem smela spakati bela žena z njim? Družba o tem nič ne ve, noče slišati o dekletih, ki se prodajajo po cestah. Ker jim pobožno žlobudranje nun-

pazne po začasnih odgornih postajah le ne more dati kruha, sanjajo o Ameriki, o vojni čez lužo in s svojim telesom služijo milijone lir za pot v svobodo, v deželo, iz katere so prišli vsi ti postavni številni tuji vojaki z žvečilnim gumiem, s Coca-Colo, s čokolado in čudno govorico. Ne slikanje oseb in osebnih tragedij, mučna atmosfera izgubljenih ljudi brez prijateljev, brez denarja, brez kakršne koli podpore, tragična usoda družbe v vrtincu svojega notranjega zloma, je najbolj značilna za ta italijanski film. Samomor sicer ni spodbujajoča rešitev vprašanja, ki ga je film načel, vendar je nekako upravičen v brezizhodnosti malih in nesrečnih ljudi, ki so zaradi socialnega zla zašli v motvirje tatvine, vlačugarstva, banditizma in ker ni nikogar, ki bi jim pokazal, da je zločin stremeti samo za tem, kako čim laže služiti denar in pri tem popolnoma zavreči moralna in etična načela družbe.

Glavni vlogi igrata črnci John Kitzmiller (Jerry) in Carla del Poggio (Angela). Njuna zgodba in igra je prava čista pesem sredi podlega pristaniškega podzemlja in vojaški pomorski bazi Livornu. Oba sovražita grobijo, hočeta lepo živeti, pa ju umazani svet zločinskih stre. Seznanila sta se, ko je Jerry lovil neko kriminalno tolpo in je bil pri tem ranjen, toda ta odpor proti zločinu ju je vezal prav do zadnjega. Angela ni smela ostati doma z nezakonskim otrokom, ki ji je sicer po 11 mesecih umrl, zato je šla v Livorno k svojemu bratu. Ta je bil član banditske tolpe, ki je kradla in prodajala na črno razno zavezniško blago. Angela je padla v krepilje glavnemu tolpovalcu v Livornu, ki jo je hotel izrabiti, da bi preko nje dobil poštenega Jerryja za svoje umazane posle. Toda Jerry je bil sicer naiven, nikakor pa ne pokvarjen. Za vsako ceno je hotel rešiti sebe in Angelo iz tega ničvrednega sveta. Zbežal je iz vojaškega zapora, napadel razbojnike in jim vzel denar, da bi imela z Angelo za vožnjo čez morje v deželo, kjer ni ljudi in zla, toda zločinci so bili bolj zviti. Ukradli so mu spet denar, pri tem ubili Angelo in sedaj je bilo tudi za Jerryja vsega konec. Z mrtvo Angelo v kamionu zdrvi rajši prek ceste v morje, kjer bosta za zmeraj skupaj, proč od tega grdega sveta, ki jima je prizadejal toliko krivice, zla in gorja. Dve čisti lučki sredi beznizkega smradu sta ugasnili. Vztrepetali sta kakor dve otroški duši, kakor dve nežni cvetki pod ledeno slano. Bili sta topli, pogumni, toda povsem osamljeni. Brez moči, tolažbe, podpore in sta se morali izgubiti v temi. Človek v beli obleki, zločinec Pier Luigi (Pierre Clauet) je zmagal, glavar bande, ki vodi ubijanje, krajo, črno borzo in živi, ker je nasilen. Resničnost je marsikje na svetu pač taka, da še na videz zmaga zlo, toda za koliko časa? Ko bo več Jerryjev in več Angel združenih, ko bodo ustavili banditizem, nasilje, lakoto in dali pridnim rokam pošten zaslužek, ne bo treba v prezzgodno smrt, ne na ceste. Sanje se bodo uresničile. Vsi ljudje si bodo bratje, vsi bodo imeli svoje sonce, svoje hišice, svoj dom in svoje otroke. Tega Lattuada ni hotel povedati kot parolo, ker se ta misel nujno izvije iz nedolžne smrti obeh poštenjakov, katerih ljubezen ni bila umazana. Ne ljubimca, brata, to je bila med drugim tudi osnovna misel filma, ki se uvršča med pomembne stvaritve italijanskega novorealizma. —bs—

FILMSKE NOVICE

Walt Disney namerava povečati proizvodnjo svojih risanih in »živih« filmov. Zaradi tega je precej povečal število svojih sodelavcev v svojem studiju v Hollywoodu. Najboljši scenaristi, risarji in tehniki, ki sodelujejo z Waltom Disneyem, delajo sedaj zelo intenzivno na filmu »Peter Pan«. Ta film bo dramska priredba za otroke. Napisal jo je 1928 James Barrie in jo je sprejelo danes angleško ljudstvo že med svoje folklorno bogastvo. Poleg tega pa pripravljata Walt Disney za film Jules Vernejevo fantastično zgodbo »Dvajset tisoč milj pod morjem«. Film bo posnel v barvah in z živimi igralci, le nekatere čudežne pojave globokomorskega sveta bodo narisali. Poleg vsega tega dela pa pripravljata mojster risanege filma nekaj krajših filmov iz življenja divjih živali. To bodo filmi »Vodne ptice«, »Priprave na močvirju«, »V deželi divjih medvedov«. Disneyevi snemalci delajo že v Kongu, Sudanu in na Alaski. Disneyjevo podjetje izdelava vsako leto okoli dvajset kratkih filmov.

»Rdeče nebo nad Montano« je naslov novega avanturističnega filma v barvah. Prikazuje trud gasilcev, ki si prizadevajo zadušiti in pogasiti gozdni požar na Divjem zapadu. Glavne vloge igrata Richard Widmark, mlada angleška igralka Constance Smith in Jeffrey Hunter.

Tyrone Power igra glavno vlogo v novem filmu »Diplomatski sel«. Poleg njega se igrata Patricia Neal, Stephan McNally, Hildegard Neff. Film je avanturističen in se odigrava v Avstriji in Trstu.

V Avstraliji so izdelali prvi barvni film z naslovom »Kangaroo« in ga je režiral Lewis Milestone. V glavnih vlogah nastopajo Maureen O'Hara, Peter Lawford, Finlay Currie in Chips Rafferty.

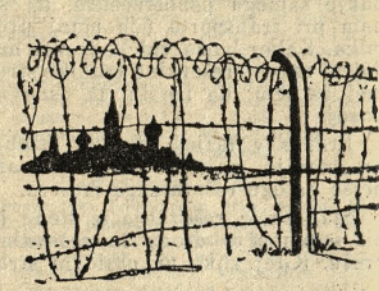
TAKO VIDIJO STALINA...

...voditelji kominformističnih strank.

...državljeni informbirojskih držav.

...prebivalci Sibirije.

...vatikanski politikanti.

...svobodoljubni narodi.

In tako upodablja Stalin same sebe...
Po »Kerempuhu«, Risal B. Davnikovič.

V srcu francoskega odporniškega gibanja

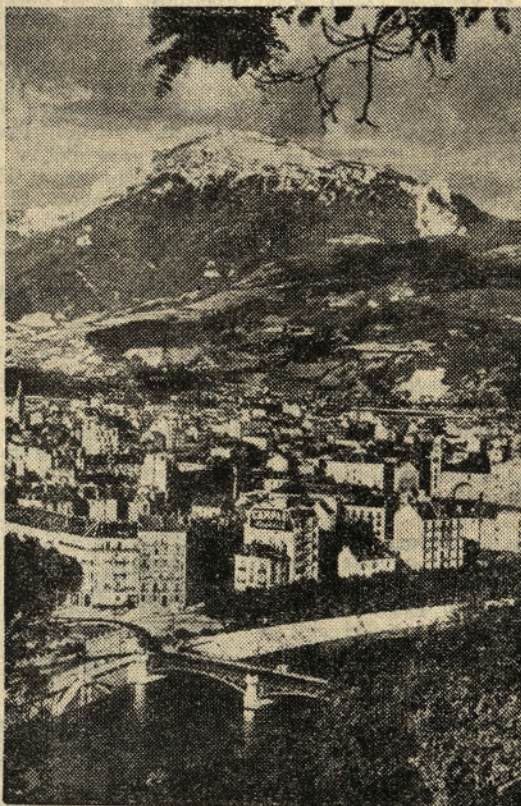
Če je Pariz srce Francije, posebej še njene zgodovine in kulture, je Grenoble srce francoskega odpora proti okupatorju v zadnji svetovni vojni. Ze ko te pariški brzovlak pripelje v razgibano pokrajino planinskih vrhov Dofineje, pod katerimi se stiskajo ozke dolinice s penečimi hudourniki, začutiš močnatost tega gorjanskega ljudstva.

V razgovoru, ki sem ga navezal takoj po našem prihodu v Grenoble z enim izmed voditeljev takratnega odporniškega gibanja v Dofineji, Louisom Richerotom, sem izvedel, da se je ta borba začela že takoj po italijanski zasedbi teh krajev. »A to je bilo lahko delo,« je ugovoril Richerot. »Prava borba se je začela šele, ko so Grenoble zasedli Nemci.« Nemški okupatorji so tudi v Grenoblu po svojih znanih divjaških receptih ustrelili okrog 800 oseb. V odgovor na ta nasilja se je v hribih Dofineje zbralo okrog 20.000 pripadnikov odporniškega gibanja, makijev. Zavezniška letala so jim ob koncu prinašala s padali orožje, opremo in živila. Najhujši boji z Nemci so bili v juliju 1944, ko sta dve nemški diviziji obkolili glavno odporniško skrivališče — skalnati Vercors. V krvavih spopadih so Nemci izgubili okrog 5000, Francozi pa okrog 2000 mož. Skupno je imela Dofineja okrog 12.000 žrtev, od tega v borbah 5000. Še pred samo osvoboditvijo ter vkorakanjem ameriških čet in francoskih makijev so Nemci postrelili v Grenoblu večje število talcev.

Grenoble ni niti majhno, niti veliko mesto. S svojimi sto tisoč prebivalci ždi na podnožju Vercorsa, Chartreusa, Belledonne, Grandes Rousses in drugih alpskih vrhov na sotočju temne Isere in svetlega Draca, preko katerih hitijo kameniti mostovi. Stare hišice v na pol alpskem, na pol italijanskem slogu ob obali, med katerimi tu pa tam čepi kak gotski vodnjak ali romanska kapela, se proti mestnemu središču umikajo visokim palačam in širokim ulicam. Najdaljša med njimi je raven, 9 km dolg bulvar Jeana Jauresa, pod čigar platnami vrvi živahno barantanje živilskega trga. Na tem bulvaru, pa tudi v mnogih sosednjih ulicah, kjer so bile med vojno porušene hiše, gradijo zdaj s polno paro novi Grenoble. Okrog 20.000 delavcev je zaposlenih pri gradbenih delih. Nove moderne, tudi po osem in več nadstropne palače dajejo Grenoblu vedno bolj sodobno lice. Nedaleč od 80 m visokega stolpa observatorija je spomenik 65.000 padlim francoskim alpincom v prvi svetovni vojni. Mnoge univerzitetne in internatske zgradbe te opozorijo, da je Grenoble tudi važno šolsko mesto,

v katerem študira zlasti veliko inozemskih študentov. Med instituti je posebno pomemben elektrotehnični institut, ena najznamenitejših ustanov te vrste v Evropi. Seveda pa ima Grenoble tudi svojo močno industrijo. Cement in električno energijo proizvaja za širok krog francoske potrošnje. S svojimi specialnimi izdelki rokavičarske industrije, ki ji je položil temelje neki Xavier Jouvin, pa slovi Grenoble daleč po svetu in prodaja izdelke tja do Južne Amerike.

A še privlačnejša kot Grenoble sam je njegova okolica. Žične železnice in avtomobili te hitro odpeljejo kamor želiš. Dopoldne so nas francoski prijatelji povedli v alpske predele Chartreusa, kjer leži tudi starinski samostan,

Grenoble s pogledom na Moucherotte (1895 m) v francoskih Alpah.

znan po svojem likerju, popoldne pa v planinsko letovišče Villard sur Lans v Vercorsu. Krasna avtomobilska cesta ti s svojimi spretno izpeljanimi vijugami skoraj ne da čutiti, da se vzpenjaš v višino. Sele če pogledaš v globino na kot igravke drobne hišice grenobelske doline pod seboj, se zaveš, da si že skoraj poldrugi tisoč metrov visoko. Zeleni pašniki z rumenimi marjeticami, žage ob šumečih potokih, košati gozdovi pod planinskimi obronki in kmečki očanci s pipami v ustih ali s širokimi slamniki na glavah po poljih ter na skladovnicah olupljenih hlodov te nehoti spomnijo naše Gorenjske ali Tolminskega. Skupine skromnih lesenih križev na jasi z grobovi padlih makijev govorijo o medvojnih borbah po teh globelih. »Na tem mestu so 21. julija 1944 Nemci podlo ustrelili 10 rodobljubov« berem na spomeniku pod skalo ob cesti in najdem med imeni padlih tudi dva Jugoslovana — Marka Lipiča in Stanka Dvorjanskega. Dva izmed mnogih Jugoslovancev, ki sta se na ta ali oni način pridružila francoskim borcev za isto svobodo. Gorjanske vasice, ki jih srečujemo, so preproste, a snažne. Vasica St. Nizier, ki je bila med vojno skoraj popolnoma uničena, je spet obnovljena in okrog njenih prijaznih gostiln se gnete kopica grenobelskih izletnikov, ki so izkoristili nedeljsko popoldne za kratek oddih v planinskem zraku. Mnogi, zlasti mladina, prihajajo v Vercors tudi s šotori in tu taborijo. Domača pesem je visela v zraku, ko smo se zvečer vračali v dolino.

Prehitro je bilo slovo od Grenobla in njegovih odkritih gorjanskih ljudi. Ze nas je spet avtobus peljal naprej, mimo sosednega gradiča Vizile iz 16. stoletja, znamenitega po njegovih Davidovih slikah, a še bolj po dvorani, v kateri so deželni stanovni Dofineje l. 1788 postavili zahtevo po sklicanju francoskih stanov, kar je pomenilo začetek velike francoske revolucije, naprej mimo enoličnih sivih hišic rudarskega naselja Le Mur, kjer kopljejo antracit, mimo mogočne hidrocentrale Le Sautet, ki s pridruženim elektrarno Cordeac daje preko 280 milijonov kilovatnih ur električne energije na leto. Mimo prikupnega mesteca Gapa in preko prelaza Bayard smo prispeli v Provanso. Pokrajina se je raztegnila v mehkejšo ravnino, polno južnega cvetja, trte in oljk. Ob asfaltni cesti pa so nas preko betonskih daljnovodov še vedno spremljale električne žice, po katerih tudi romantični Provansi priteka energija iz skalnatih sotesk možate, gorjanske Dofineje.

B. Pogačnik

Guy de Maupassant Tat

Saj vam pravim, da mi ne boste verjeli! »Povejte vseeno!« »Prav. Toda vnaprej vas opozarjam, da je moje pripovedovanje do pičice resnično, naj zveni še tako neverjetno. Slikarji se ne bodo čudili, posebno ne starejši, ki so poznali duha tiste dobe neugnanih neumnosti, tiste dobe, ko so bili burkeži tako samopašni, da so nas spravili neredko v najtežje okoliščine.« Stari umetnik je zajahal stol.

Prišel je: »Takrat smo torej večerjali pri ubogem, danes že pokojnem Sorieulu, ki je bil najbolj divji izmed nas vseh. Bili smo samo trije: Sorieul, jaz in Le Poittevin, mislim; ne bom trdil, da je bil ravno on. Da se razumemo, govorim o slikarju Eugenu Le Poittevinu, zdaj tudi že umrlem, in ne o onem nadarjenem pejsaistu, ki še živi.

Ce sem rekel, da smo večerjali pri Sorieulu, pomeni, da smo bili pošteno natrkani, edino Le Poittevin je bil še nekoliko pri pameti, čeprav tudi že okajen. Bili smo še mladi v tistih časih. V majhni sobici zraven ateljeja smo se zleknil po preprogah in prismojnjeno govorili. Sorieul je ležal na hrbtu oprl noge na stol ter čenčal o bitkah, o empirijskih uniformah, in nenadoma se je dvignil, odprl v stranskem pro-

storu ogromno omaro, privlekel iz nje popolno huzarsko uniformo ter jo oblekel. Potem je silil Le Poittevina, da se obleče v grenadirja in ker se je upiral, sva ga zgrabila, slekla in ga vtaknila v neznansko veliko uniformo, ki ga je vsega pogoltnila.

Sam sem se preoblekel v oklopnika. In pod Sorieulovim vodstvom sva morala izvajati nek zelo zamotan gib. Potem je zakričal: »Ker smo nocoj stare vojaške korenine, pijmo kakor stare sablje!«

Zagorel je punč, spili smo ga in že vdrugo se je dvigal plamen nad skodelo, napolnjeno z rumom. Na vse grlo smo prepevali stare pesmi, pesmi, ki so se jih drli nekoč stari vojaki velike armade.

Nenadoma nama je Le Poittevin, ki je ostal kljub vsemu še nekoliko priseben, velel molčati in nama po kratkem molku rekel polglasno: »Prepričan sem, da hodi nekdo po ateljeju.« Sorieul se je, kolikor se je mogel, dvignil in zakričal: »Tat! To ti je slučaj!« In nato je nenadoma ubral marseilleizo:

»Aux armes citoyens!« (K orožju, državljani!)

Zdrvel je k na steni razobešeni zbirki orožja ter nas uniformi primerno opremil. Jaz sem dobil neke vrste mušketirko in sabljo; Le Poittevin ogromno pušo z nasajenim bajonetom, Sorieul pa se je, ker ni našel tistega, kar je iskal, opasal s sedelsko pištolo ter zamahoval s kratko sekuro. Nato je previdno odprl vrata v atelje in armada je stopila na ogroženo ozemlje.

Ko smo bili na sredi ogromnega prostora, natrpanega z visokimi zastori, pohištvom in

čudnimi ter nenavadnimi rečmi, nam Sorieul reče: »Jaz se imenujem za generala. Imejmo bojni posvet. Ti, oklopnika četa, ti boš onemogočil sovražniku umik, to se pravi, boš zaklenil vrata. Ti, grenadirska četa, boš moje oboroženo spremstvo.«

Urno sem izvršil povelje, nakar sem se pridružil glavnemu delu vojaštva, ki je že pričelo z operacijami iskanja.

Prav takrat, ko sem ga dohitel za neko veliko špansko steno, se je začel strašanski trušč. Še vedno s svečo v roki, sem se pognal naprej. Le Poittevin je z bajonetom zabodel v prsa neke lutke, kateri je Sorieul s sekuro razklal glavo. Ko je spoznal pomoto, je general izdal povelje: »Bodimo pametni!« in vojne operacije so se nadaljevale.

Najmanj dvajset minut smo brezuspešno brskali po vseh kotih in kottičih ateljeja, ko je Le Poittevinu prišlo na misel, da odpre ogromno vzdano omaro. Bila je temna in globoka; podržal sem bliže roko s svetilko in ves začuden za korak odstopil: tam je stal nek možki, živ možki in me gledal.

V hipu sem omaro zaprl, dvakrat obrnil ključ in znova smo se zbrali k posvetu.

Mnenja so bila deljena. Sorieul ga je hotel okaditi, Le Poittevin mu je hotel priti do živega z lakoto. Jaz sem predlagal, da poženemo omaro v zrak s smodnikom.

Zmagal je Le Poittevinov predlog; in medtem ko je s svojo veliko pušo nastopil stražo, sva midva odšla po ostanek punča in po naše pipe; posedli smo pred zaprta vrata omare in pili na zdravje našega ujetnika.

Igralski obrazi FRANA LIPAHA

Poklicno udejstvovanje gledališkega igralca zahteva toliko različnih obrazov, da mora v njih neskončni množini na kraju izginiti umetnikov lastni obraz. Tako sodi o delu na odru laik in priložnostni obiskovalec gledališča. Kdor pa sistematično zasleduje zorenje na odru, se mu na koncu odpre spoznanje, da gleda iz za vsake maske istega igralca eden in isti obraz, morda res silno gibčen in spremenljiv, toda v osnovi vedno enak. Njegova raznolikost je le vna nje narave. Čim globlji je, tem večja je njegova prilagodljivost in spremenljivost — najbolj značilna lastnost umetnikove igralske nadarjenosti.

Za vsakim teh zunanjih obrazov torej stoji neki drugi, temeljni — notranji obraz, ki je edino pravo in resnično zrcalo in merilo umetnikove duševnosti. Ta obraz je v sebi trden kljub svoji mimični mnogovrstnosti, glasovni modulaciji, gestikularni razgibanosti. To je obraz, ki aaj mislimo, kadar govorimo o umetniški osebnosti igralca. Takšne obraze so imeli pri nas vsi veliki igralci-umetniki od Josipa Nollaja, Ignaca Borštnika, Antona Verovška, Cerarja-Danila, Ivana Levarja, Vele Nigrinove, Zofije Borštnik-Zvonarjeve do danes še živih Avguste Danilove, Marije Vere, Mihaele Šaričeve in drugih. Moški rod velikih igralcev nam je namreč v zadnjih letih pomrl; v ljubljanski Drami vodijo danes po umetniški liniji ženske.

Fran Lipah, ki se ga spominjamo z nekaterimi igralskimi podobami v slikovnem delu današnjega »Tovariša«, je eden izmed tistih igralcev, ki so se že v rani mladosti navdušili za pravo gledališko umetnost ob domačem vzoru. Ta vzor je bil Ignacij Borštnik. Lipah ga je prvič videl, ko mu je bilo sedemnajst let. Borštnikova igra ga je prevzela, postala mu je pobuda za življenje. Hoditi po Borštnikovih stopinjah, postati na odru resničen in preprost, prikazati človeka in njegovo bistvo (Fr. Koblar) — to je bil cilj igralca Frana Lipaha. Kolikor je imel v sebi človeških moči, ga je dosegel.

Lipah je bil ljubljanski okoličan. Rodil se je v Dobrunjah letos pred

šestdesetimi leti, pohajal in končal ljubljansko gimnazijo tri leta pred začetkom prve svetovne vojne, po maturi se je napotil na Dunaj študirat jus. Seveda ni ostal pri tem študiju, preveč ga je privlačevalo gledališče. Svetovna vojna je prekinila Lipahov študij, mladi vseučilišnik je moral obleči vojaško suknjo in odriniti na fronto. V Marsovi službi je bil od 27. julija 1914 do 3. septembra 1918, najprej v Galiciji kot topničarski častnik z dr. Fr. Gavella kot tovarišem in polkovnikom Ristom Savinom kot brigadirjem, dokler ga ni zasula granata, ki mu je zrahljala živec. Iz Galicije so ga poslali v Albanijo. V novo nastali državi SHS ga je mladeniško navdušenje zaneslo na Koroško, po plebiscitu se je vrnil na Dunaj, a ne več k jusu, ampak k gledališkemu študiju. Predvojne uprizoritve Reinhardta in gostovanje moskovskih Hudožestvenikov so dokončno usmerile njegovo življensko pot. Odločil se je za gledališke deske. Vpisal se je na akademijo za igralsko umetnost in petje, študiral pa je zasebno pri Olgi Lewinsky, E. Arndtu in Karlu Goetzu. Avgusta 1921 je stopil v igralski zbor Narodnega gledališča v Ljubljani. Ko je v januarju 1949 obhajal svojo igralsko petindvajsetletnico, so kronisti ugotovili, da je v tej dobi preigral skoro dve sto petdeset vlog.

Filip Kalan je razčlenil Lipahov igralski svet v šest temeljnih skupin. V prvi je prostodulna komika, ki doseže vrh v tragikomičnih značajih. Avtorji: Goldoni, Molière, Benavente, najboljša vloga Oregon v Tartuffu.

Drugo skupino tvori Shakespeare. Lipah je odigral osemnajst vlog v štirinajstih Shakespeareovih delih. Velikega formata je Polonij iz Hamleta, dober je bil beneški dož v Othellu, izvrsten don Lorenzo v Romeu in Juliji, nepozaben Čas v Zimski pravljici. Značaj študije je ostal Shylocku v Beneškem trgovcu.

Tretjo skupino predstavljajo liki iz ruskega repertoarja. Znamenite Lipahove stvaritve so bile: sodnik Porfirij Petrovič v Zločinu in kazni, državni pravdnik v Bratih Karamazovih (Dostojevski), preiskovalni

sodnik v Tolstojevem Živem mrtvecu.

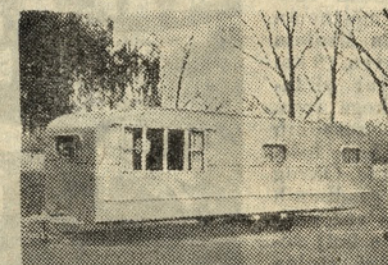
Slede tipi dobrodušnih ljudi: Firs v Čehovljem Češnjem vrtu, Karaulov v Škvarkinovem Tujem detetu, Hočepot v Gherijevem Šestem nadstropju, Raguneau v Rostandovem Cyranu de Bergeracu.

Peto skupino obsegajo otroške igre Pavla Golie. Lipah je igral nepozabnega Mesca v Peterčkovih poslednjih sanjah, maršala v Sneguljici, prodajalca v Triglavski bajki, Trebusčka v Princezi in pastirčku, krčmarja v Jurčku, gledališkega ravnatelja v Srcu igračka, Sabinasa v Betlehemiški legendi, dvornega svetnika v Ubogi Ančki.

Najvišji vrh Lipahove odrske umetnosti pa predstavljajo človeške figure iz slovenskega repertoarja, predvsem iz Cankarja. V Pohujšanju je igral kar štiri vloge — gosta, notarja, štacunarja in cerkovnika, v Narodovem blagru Kremžarja in Mrmoljo, v Rudi Broša, v Hlapcu Jerneju potepuha, v Kralju na Betajnovi župnika, v Hlapcih prvega delavca in svojo klasično domačo vlogo — cerkovnika Hvastjo.

STANOVANJSKI VOZovi IZ ALUMINIJA

Proizvodnja stanovanjskih priklopnih voz iz lahkih kovin postaja v Ameriki bolj in bolj priljubljena in se ta panoga produkcije silno dviga. Vodilne tvrdke, ki so pred časom napravile načrte za letošnje leto, dobivajo toliko naročil, da jim sproti ne morejo ustreči.

Med lahkimi kovinami vodi seveda aluminij. Sodijo, da so za gradnjo stanovanjskih voz proti koncu lanskega leta uporabili 80 do 100.000 ton aluminija. V

To je kratek obris Lipahovega odrskega dela. Lipah pa ni bil samo igralec, bil je tudi pisatelj. Napisal je dramo z osebnostjo iz slovenskih kmečkih puntov — Gubca, igro za ljudstvo Glavni dobitek ter enodejanke: Dopust, Gospod poročnik, Cvetje bajam, Otroci se igrajo in shakespeareo nastrojen Odmor.

Tudi v režiji se je poizkušal, in sicer od klasike do modernistov in sodobnikov. Publicistično delo izpod Lipahovega peresa je zelo raznovrstno: obsega članke in poročila o raznih uprizoritvah doma in v tujini, uredniško delo pri Gledališkem listu ljubljanske Drame, kramljanja in anekdote. Zbirka anekdot iz gledališkega življenja je izšla tudi v knjigi.

Z eno besedo: Fran Lipah je bil s srcem in dušo pri književnosti in v gledališču. To je bil njegov svet. Kdor ga je poznal kot igralca in človeka, ga ne bo pozabil. Svoj konec je zadnja leta nekako temno slutil, o smrti pa je zapisal v Odmoru: »Odnosaje s smrtjo je treba gojiti in jih zalivati.« Gojil jih je in jih zalival — dokler ni padel po stopnicah podobno kakor leta 1918 Ivan Cankar. Za posledicami nesrečnega padca je umrl na operacijski mizi v ljubljanski bolnišnici zadnji dan letošnjega aprila, tri tedne pred svojim šestdesetim letom.

St. K.

letu 1951 so izdelali okrog 80.000 takšnih vozil, kar predstavlja vrednost nad 200 milijonov dolarjev.

Stanovanjski vozovi, o katerih govorimo, so kupcem na razpolago v različnih velikostih in izvedbah ter stanejo od 2500 do 5000 dolarjev. Izdelava je zelo skrbna, prostori so nad vse smotrno razdeljeni, zelo komfortni in ustrezajo vsem zahtevam. Na naši sliki vidimo model srednje vrste. Takšen voz ima prostorno bivalno sobo, dve manjši spalnici, kopalnico s tušem, moderno opremljeno kuhinjo in stano okrog 3500 dolarjev. Najnovejši modeli v tej stroki niso več zasilni stanovanjski vagoni, kakršne so še pred nekaj leti uporabljali v Ameriki za sobotne in nedeljske izlete. To so že pravcata komfortna stanovanja na kolesih, katerih se poslužujejo tisoči in tisoči ameriških družin, ki preživljajo v njih po več mesecev zaporedoma. Stanovanjski vozovi iz lahke kovine torej postajo bolj in bolj priljubljeni zaradi svoje dobre kvalitete in pomembno znaten prispevek k rešitvi stanovanjske krize, ki je tudi v Združenih državah zelo pereča.

Ko je preteklo nekako pol ure, je Sorieul dejal: »Pa bi ga vseeno rad videl od blizu. Naj se ga lotimo s silo?«

»Bravo!« sem zakričal in vsak je zgrabil za svoje orojce. Odprli smo vrata omare; Sorieul je oborožen s svojo nenabito pištolo planil prvi.

Tuleč sva mu sledila; v temi je nastalo strahotno prerivanje. Po petih minutah neverjetne borbe smo privlekli na dan neke vrste starega, zamazanega in razcapanega lopova z belimi lasmi.

Povezali smo mu roke in noge ter ga posadili v naslanjač. Zinil ni ne bev ne mev.

Sorieul, ki je v pijanosti postajal čedalje bolj svečan, se je obrnil k nama:

»Zdaj bomo tega razbojnika sodili.«

Bil sem tako natreskan, da mi je ta predlog zvenel čisto naravno.

Le Poittevin je moral predstavljati branilca, jaz tožitelja.

Bil je soglasno, manj en glas, ki ga je izglasoval proti njegov branilec, obsojen na smrt.

»Dajmo ga!« je rekel Sorieul, toda tedaj se je nečesa domislil. »Mož ne sme umreti brez spovedi. Gremo po duhovnika?« Ugovarjal sem, češ, da je prepozno. Sorieul je predlagal, naj opravim sam njegovo službo in silil je zločinca, da se mi izpove.

Človek, ki je že pet minut od groze zavijal oči, se je očitno spraševal, med kakšne vrste ljudi neki je padel. Zdaj je z globokim, po alkoholu smrdečim glasom iztisnil iz sebe: »Smejali bi se mi radi, kajne!« Toda Sorieul ga je potisnil na kolena in iz bojazni, da so ga

njegovi starši pozabili krstiti, mu je zvil na glavo kozarec ruma.

Potem je rekel:

»Izpovej se gospodu, zadnja ura ti bije.«

Stari lopov pa je pričel ves razburjen kričati: »Na pomoč!« in to tako glasno, da smo bili primorani zamašiti mu usta, sicer bi nam bil zbudil vso sosesko. Končno je Sorieul postal že nestrpen in zakričal: »Končajmo s tem!« Pomeril je v na tleh iztegnjenega nesrečnika ter pritisnil na sprožilec svoje pištole. Petelin je suho tresnil. Zgled je pritegnil tudi mene, sprožil sem še jaz. In v moji puški na kamen se je pokazala iskra, ki me je nemalo presenetila.

Tedaj je Le Poittevin resno izpregovoril te besede:

»Ali pa imamo pravico ubiti tega človeka?«

Sorieul je začuden odvrnil: »Saj smo ga vendar obsodili na smrt!«

Toda Le Poittevin je nadaljeval: »Civilistov se ne strelja, moramo ga predati krvniku. Na stražnico moramo z njim.«

Dokaz se nama je videl prepričevalen. Zgrabili smo moža, in ker sam ni mogel hoditi, smo ga posadili na ploščo mize za modeliranje ter ga trdno privezali; midva z Le Poittevinom sva ga nesla, Sorieul pa je do zob oborožen zaključil sprevod.

Pred stražnico nas je ustavila straža. Predstojnik, ki so nam ga poslali, nas je spoznal, in ker je bil vsak dan priča našim burkam, šalam in neverjetnim domislicam, se je zadovoljil s tem, da se nam je nasmejal ter je našega jetnika zavrnil.

A Sorieul je vztrajal; tedaj nas je vojak strogo pozval naj se vrnemo mirno domov.

Ceta se je podala znova na pot in se vrnila v atelje. Vprašal sem: »Kaj bomo počeli s tatom?«

Le Poittevin nam je ves ganjen zagotavljal, da mora biti moč zelo utrujen. Res, bil je videti v zadnjih zdihljajih, ko je tako-le zvezan z vrvm in z zamašenimi usti ležal na plošči mize.

Tudi mene je prevzelo globoko usmiljenje, prav pijančevsko usmiljenje in jemaje mu mašilo iz ust, sem ga vprašal: »No, stari, kako gre?«

Zastokal je: »Dovolj imam, proketo!« Tedaj je Sorieul postal vprav očetoovski. Osvobodil ga je vseh vezi, mu velel, naj sede, ga tikal in da bi ga okrepčali, smo vsi trije hiteli pripravljati nov punč. Tat je mirno sedel v naslanjaču in nas gledal. Ko je bila pijača gotova, smo mu ponudili kozarec; toliko, da mu nismo podpirali glave in trčili smo.

Jetnik je spil za cel regiment. Toda, ko se je pričelo daniti, se je dvignil in zelo mirno rekel: »Prisiljen sem vas zapustiti, ker moram domov.«

Neizrečeno nam je bilo žal; hoteli smo ga zadržati, toda branil se je še ostati.

Segli smo si torej v roke in Sorieul, ki mu je s svečo posvetil v hodniku, je vzkliknil: »Pazite na stopnice pri večnih vratih!«

Vsi smo se pripovedovalcu od srca nasmejali. Vstal je, prižgal pipo, stopil pred nas in pristavil:

»A najbolj smešno v moji pripovedki je to, da je resnična!«

Švicarji na Mount Everestu

Sleherna odprava na Himalajo je v večjem delu zgolj transportno podjetje. V začetku se vrši celotni prevoz z vlakom, ladjo, s kamioni, nato s kulji in od izhodiščnega taborišča so nosači, katerim je zaupan prenos prtljage v višje lege.

Nosači z domačim nazivom Sherpasi so iz plemen visokogorskih pokrajin Nepala. Njihovo središče je Namhe Bazar, severno od nepalske prestolnice Katmandu. Ti visokogorski prebivalci živijo od skromnega poljedelstva, še bolj revnega planšarstva in od trgovine med Tibetom in Indijo. Konjev ali vozov ti gorjani sploh ne poznajo, kajti steze so preozke in prestrme. Zato pa nosijo prav vse na hrbtu. Iz opisov dosedanjih odprav povzamemo pestre podobe domačinov, ki so nosili na hrbtu i kokeši v bambusovih kletkah i riž i nadbudni naraščaj.

Prve poizvedbe in odprave na Mount Everest so rekrutirale nosače od l. 1921 do današnjih dni iz vrst prebivalcev južnih pobočij in dolin Everesta. Postopoma se je izoblikoval rod nosačev, ki so potovali z vsemi odpravami, in to z Angleži, Nemci, Italijani, Francozi in v zadnjem času s Švicarji. Nemci so na Nanga Parbatu l. 1934 vzdeli naziv »tiger« tistim nosačem, ki so se prav posebno izkazali. Večina njihovih vasi leži v višini 4000 m. S tem so že takorekoč od zibelke prilagojeni na velike višine.

14 nosačev, ki so se borili letos s Švicarji na Mount Everestu, velja za prave izbranice. Njihov vodja — Sirdar — Tensing Bothia ima 48 let in je že od l. 1936 vsako leto v borbi s himalajskimi velikani. Že štirikrat se je udeležil odprav na Mount Everest. Tensing pomeni enakomeren in zaupanja vreden, Bothia pa, da je čistokrven Tibetanec. — Ang Tsering, ki ga kličejo Pansi, je star 45 let. Tudi on ima medaljo »tigr«. Udeležil se je s Francozi naskoka na Anapurno. Tsering pomeni po naše dolgo življenje, Ang pa dober otrok. — Dava

Thondup ima tudi 45 let in je sedaj verjetno na višku svojih sposobnosti. Tudi on je nositelj tigerske medalje. Leta 1934 je rešil življenje nemcu v štirim nosačem ob priliki velikega plazu na Nanga Parba. Za svoja dejanja je bil še posebno odlikovan od nemškega Rdečega križa. V preteklem letu pa je bil skupno z dr. Shevallejem na vrhu Abigamina. Zaradi svojih vrlin je bil dodeljen naskakovalni skupini na čelu z znanim plezalcem Renejem Dittertom. — Dava pomeni po naše v ponedeljek rojen, Thondup pa uspeh v življenju. — Aiba, kar pomeni četrti sin, je 41-letni nosač, ki je bil dodeljen Andreju Rochu. Velja za izvrstnega poznavalca Himalaje. Leta 1949 je potoval s Švicarji v Sikimu in v preteklem letu je bil tudi on na Anapurni. — Sarki je 32-letni nosač in je pravi orjak. Tudi Sarki je bil na Anapurni in v preteklem letu s Shiptonom na vznožju Khumbu lednika. Njegovo ime pomeni trgovec s kožo. — Guargen je sestavljena beseda iz »gual«, kar pomeni kralj, in »chem«, pomeni velik. Torej veliki kralj je Benjamin nosačev s svojimi 22 leti in je bil dodeljen tudi najmlajšemu članu švicarske odprave Asperu.

Nosači delijo dobro in zlo s svojimi »sahibi«. Oni so alpinisti in nosači in idealni gorski tovariši. Njihova ljubeznivost nima meja. Nadaljnja lastnost, ki jih odlikuje, je virtuozni način prenašanja najtežjih bremen po skrajno težavnem terenu.

Sleherna odprava dolguje svoje uspehe tem skromnim in vztrajnim nosačem, brez katerih si ne moremo predstaviti odprave v Himalajo.

Švicarska ustanova za alpska raziskovanja v Zürichu je poslala z letošnjo odpravo na Mount Everest v razmaku 12 let svojega obstoja že sedmo odpravo na Himalajo. Z vsako tako odpravo potuje gotovo število znanstvenikov, ki vedno obogatijo splošno spoznanje in znanstveno zakladnico te najbolj

napredne, vendar strogo nacionalne švicarske alpinistične ustanove.

Zahvaljujoč tem idejam in postavljenim ciljem kartografskega zajetja »Strehe sveta«, so odpotovali tudi z letošnjo odpravo na Mount Everest trije znanstveniki. Obdelali so doslej še neraziskani material iz področja etnografije, geologije in botanike.

Lopsiger-Dellenbachova od etnografskega muzeja v Ženevi je prva žena-znanstvenik, ki potuje s kakšno izvenevropsko odpravo. Njen delokrog je zelo omejen spriču pčilo odmerjenega časa tamkajšnjega bivanja. Zaradi antropoloških meritev v Nepal se je povezala z etnografskim muzejem v Kalkuti.

Ženevski botanik Alfred Zimmermann, ki velja za izredno vztrajnega zbiralca flore, raziskuje predgorja nepalske Himalaje.

Geolog Augustin Lombard, profesor na bruseljski univerzi, pa obdeluje s tamkaj bivajočim švicarskim geologom dr. T. Hagenom vzhodna področja Nepala, vse tja do tibetanske meje. Njegova naloga je bila kartografsko zajetje masiva Mount Everesta in preiskava gotovih tektonskih pojavov, kakor tudi zbiranje številnih kamenin za poznejše mikroskopske analize.

Spriču trenutne vsesplošne pozornosti in doseženih rezultatov drznih naskakovalcev na sam vrh Everesta je znanstvena ekipa stopila v ozadje. Vendar pa bodo tudi njihova dognanja polnila stolpce strokovnih publikacij in tudi oni bodo doprinesli svoj delež pri raziskovanju našega sveta.

Švicarski odpravi sicer ni uspelo stopiti na vrh »Strehe sveta«, zato pa se je povzpela doslej najvišje in sta prišla dva njena člana slabih 300 m pod sam vrh. Predvsem pa je odprava rešila najtežje plezalne probleme v masivu Mount Everesta — prekoračila je nevarno razpoklino v ledeniku Khumbu in prečila posebno izpostavljen in težaven greben. Zaradi nastopa slabega vremena se je morala vrniti. — co.

NEGA GLAVE IN LAS

Skrb za lase je že zelo stara. Prvo na vodilo zanj je pred približno 5000 leti napisala mati nekega egiptovskega vladarja. Vsebovala je napotke za preprečevanje plešavosti. Pa tudi poslej so ljudje vedno posvečali mnogo pozornosti negi las in glave.

Medicinska znanost pravi, da lasje žive največ 2–4 leta. Nato odmr in odpadajo. V lasnih mešičkih pa zrastejo novi. Pravilno rast las pospešuje predvsem pravilna nega lasišča. V prvi vrsti priporočajo pogosto česanje in kratačenje las. Tudi pokrivalo ne sme biti pretesno, da ne ovira zračenja kože na glavi. Sončenje glave in las ni priporočljivo. Pravijo, da je treba lase prati z milom ali milnico enkrat tedensko, če so pa lasje bolj mastni, pa tudi pogosteje. Nobenega medicinskega dokaza ni, da bi striženje ali britje las vplivalo kako na njihovo rast ali kakovost.

Barvanje las z umetnimi in jedrkimi barvili, ki je posebno v našem času moderno, ni priporočljivo, ker se začno lasje lomiti, mnoga barvila pa povzročajo tudi vnetje kože. Barvanje s prirodnimi barvili n. pr. s kamilicami, orehovi izvlečkom in podobnimi, je neškodljivo. Tudi pogoste ondulacije in podobna umetna kodranja škodujejo lasem.

Zanimivost je, da so plešavost in sivi lasje pogostoma dedna lastnost posameznikov. Na plešavost seveda vplivajo tudi hormoni. Ugotovili so, da evnuhi sploh niso plešasti. Lasje pa izpadajo še iz številnih drugih vzrokov n. pr. zaradi strahu, nosenosti, slapa, telesnih in duševnih napov itd. V takih primerih priporoča dr. G. Hodgson v listu »Practitioner« masažo lasišča, pogosto česanje in obsevanje lasišča z ultravijoličnimi žarki. Nekateri priporočajo tudi jemati jetrne preparate.

Ceprav so sivi lasje znak starosti, skušajo zdaj ta znak preprečevati v Ameriki z različnimi zdravili.

KAKSNE TIRNE ŠIRINE IMAJO ŽELEZNICE RAZNIH DRŽAV?

1.176 m: Indija, Pakistan, Sirija, Spanija, Portugalska, Argentina, Čile.

1.600 m: Irsko, Južna Avstralija, Brazilija.

1.524 m: ZSSR.

1.435 m: Vel. Britanija, Kanada, ZDA, Mehika, Evropa (razen Španije, Portugalske in ZSSR), Egipt, Turčija, Južni New Wales (Avstralija), Kitajska, Palestina, Irak, Iran, Sirija, Peru.

1.067 m: Queensland, Južna Avstralija, Zapadna Avstralija, Tasmanija, Nova Zelandija, Južna Afrika, Vzhodna Afrika, Zlata Obala, Nigerija, Sudan, Francoska ekvatorialna Afrika, Japonska, Indonezija (razen nizozemske Indonezije), nekaj stranskih prog na Švedskem in Norveškem.

1.050 m: Mala Azija (nekaj prog), Alžir.

1.000 m: Indija, Pakistan, Argentina, Brazilija, Čile, Bolivija, Vzhodna Afrika, Zapadna francoska Afrika, Burma, Malajska, Siam, Indokina, Kolumbija, številne stranske proge in cestne železnice v Evropi.

0.950 m: Številne stranske proge v Italiji, Tripolitani, Libija.

0.914 m: Irsko, Kolumbija.

0.891 m: Nekaj stranskih prog na Švedskem.

0.750 m: Stranske proge v Indiji in Siriji.

0.600 m: Številne industrijske proge po vsem svetu.

DOŽIVLJAJ V GORAH

Breda in Klemen sta se prebudila zgodaj zjutraj. Prenočila sta sredi opojnega poletnega planinskega cvetja visoko v skalnem okrošlju v zatrepu Hude doline. Pospravila sta šotorišče, použila skromen zajtrk in kmalu sta bila nared. Zvečer sta se nameravala vrniti po južni strani na isto izhodno mesto.

Breda je bila skromna planinka, ki je nad vse ljubila lepoto, veličino in mir planinskega sveta. Rada je vsovala ob gorskih potokih, ljubkovala kras planinskega cvetja, tesno pa ji je bilo, ko je v družbi Klemen gledala, kako plazovi, slapovi in padajoče kamenje meri globine sten v silnih skokih. Čestokrat so jo videli obiskovalci gora zasanjana hoditi po rosnih tratah in cvetnih preprogah.

Klemen je bil krepak in nad vse pogumen mladeč. Prehodil je vse domače gore, boril se je v vseh stenah. Mojskro je umel rokovati s kladivom, cepinom, klini in vrvmi. Borba v gorah mu je nad vse prijala. V zidovih sten, kjer je narava oblikovala silne prevese in prepade, se je hotel prekovati in prekaliti. Poznal in cenil je plemenito tovarštvo z gora. Nad vse mu je prijala odkrita, brezkompromisna borba s potuhnjenimi meglami, ki zavarajo in pijo mladostno silo. Posebno užil je iskal v borbi z ledenimi viharji, ki z ledeno roko silijo do kosti. Prešerno je odmevala nje-

gova pesem in vriski, ko mu je bilo dano se boriti in premagovati temne previse nad prepadi sredi naših najtežjih sten. Sproščeno se je sprehajal po grebenih in se razgledoval po planinskem svetu. Z dopadenjem so ga čestokrat opazovali skromni gorniki, kako je znal mojskro plezati. Skoraj vsi obiskovalci gora so ga smatrali za enega najboljših plezalcev in alpinistov.

Breda je popolnoma zaupala borbenemu mladcu. Poznala sta se s Klemenom že dolgo. Prvič sta se srečala pred leti plaho na šolskem hodniku. Življenje ju je tesno zblížalo šele pozneje v delovni brigadi. Navezala sta se končno drug na drugega in si želela tesnejše skupnosti.

Klemen je Bredi obljubil, da jo popelje v svet gora preko stene, ki nudi nepozabna doživetja in užitke. Dolgo je premišljeval, katera stena in smer lahko najbogatejše nagradi dolgoletno hrepenenje. Stena Hudičevega stolpa nudi človeku največ, tja bo peljal mlado Bredo dobro in skrbno varovano.

Ta cilj se jima je približal.

Breda je zrla pred seboj mogočen stolp, ki se je poganjal iz zatrepne strmo navzgor. Ždelo se ji je, da se naslanja tik nad njo in da s svojim vrhom prebada nebo. V rosnem jutru ga je jutranje sonce skopo ožarilo, prav tako tudi vse ostale špike in vršce, ki so obkrožali skalni okrošelj. Podjetno je sledila Klemenu po komaj uhojeni stezi med blazinicami encijana, murk in rododendrona navzgor proti vstopu v smer samo.

Klemen se je skrbno oziral po ozarjenih robovih. Razločil je vsako meglico, ki jo je južni veter gnal preko grebenov. Spočetka so se trgale in izgubljale na vrhovih in grebenih, pozneje pa so se vztrajno oprijemale sten in škrbin ter se tesno ob njih spuščale v globino. Tudi rožnata jutranja zarja, ki je ozarjala vrhove, njemu izvedencu ni obetala lepega dne! A skrbno je v sebi prikril plaho misel in bojaznen. Podjetno je stopal dalje.

Pod steno sta za kratek čas duškala. Bredi je postalo tesno, ko se je ozirala za skromnimi razčlembami v vstopnih skalah Hudičevega stolpa. Vsa silna skalna masa se je z veliko težo vesila tik nad njo. Vrh ni bilo videti. V skalnem okrošlju je postalo svinčeno sivo in dišalo je po vlažnih skalah. Klemen si je dal opraviti z vrvmi in klini, ki si jih je upel v prsno zanko. Tudi Breda je prvič v življenju navezal na plezalno vrvo, ki poveže utrip srca enega plezalca z utripom drugega.

Klemen je vso pot odkrival Bredi, kar se je naučil v dolgih letih udejstvovanja v gorah in stenah. Breda je popolnoma zaupala vanj. Plezanje navzgor ob vrvi ji ni delalo preglavic. Nekje sredi stene je Klemen podjetno prečil po izpostavljenih ploščah na desno. Breda je začela plezati v prečnico. Klemen je držal. Prečenje je bilo labilno in tvegano. Breda je napredovala proti desni dobro, Klemen se je trudil, da ji kolikor mogoče pomaga. Sredi prečke se ji je za trenutek omajalo zaupanje v varnost. To je zadostovalo, da je izgubila koncentracijo in prisrčnost na najbolj tvegano mesto. Noge

Nesreča v Špiku avgusta 1950

V spominu so mi ostale mnoge uspele in neuspele reševalne akcije, ko smo hiteli — pomagati ponesrečenim tovarišem v gorah. Prav posebno pa se veselim uspele in hitro izvedene reševalne akcije ponesrečenega alpinista Bizovičarja iz severne stene Špika v poletju leta 1950.

Takrat sem se mudil v Julijskih Alpah več dni. Imel sem namen preplezati vzhodno steno zadnjega Prisojnika, ki je ostal eden zadnjih problemov v vzhodnih Julijskih Alpah. Ko sva s tovarišem Perkom po dveh dneh napornega plezanja rešila ta problem ter se izmučena in sestradana vračala v kočvo v Krnici, sva v Mihovem domu pod Vrščem zvedela žalostno novico, da leži poškodovan neki plezalec že več ur v steni in kliče na pomoč. Ura je bila že šest zvečer. Na večerjo in počitek ni bilo misliti. S Perkom sva se odločila, da greva na vrh Špika in se spustiva k ponesrečencu. Oskrbnica nama je dala nekaj okrepčila za ponesrečenca, sama pa sva zanj v potoku Pišence nalovila v čutaro nekaj vode.

Ceprav sva dobila negotovo obvestilo, da je iz Krnice krenila na pomoč že številna reševalna odprava, sva jo ubrala hitrih nog proti vrhu.

Vrh Špika sva od Mihovega doma dosegla v poldrugi uri. Na prvi pogled sva ugotovila, da reševalcev še ni. Bilo je tik pred večernim mrakom. Ostalo nama je še pol ure do noči. Kaj sedaj? Za natančno lego ponesrečenca nisva vedela, razen, da je nekje v smeri Debelakove; tudi nisva vedela, kakšne poškodbe ima. Treba je bilo hitre odločitve. Sklenila sva, da splezava navzdol v prepadi. Se danes mi je v spominu tisto plezanje, ko sva plezala brez vrvi nad vrtoglaviimi prepadi. Kmalu nas je ponesrečeni opazil in nama zaklical. Splezala sva proti njemu. Na srečo je njegov tovariš, ki je plezal za njim, pustil vrh nad previsom, kajti drugače v temi ne bi mogla do njega. Sedaj se je začelo težko delo. Bila sva brez plezalne opreme in sva morala vse reševanje izvesti izključno na rokah, brez klinov za varovanje. Ko

sva spravila ponesrečenca k sebi, sva opazila, da ima kompliciran zlom na nogi. Najprej sva mu dala okrepčila in vode, saj je bil silno žejen. Do vrha Špika sva morala z Marjanom v temi preplezati več kakor 150 metrov. To sva izvedla tako, da sem sam plezal naprej za celo dolžino vrvi, nato se na skalnem robu ustavil in vlekel ponesrečenca k sebi. Perko pa je plezal ob njegovi strani in mu pomagal, ker zaradi polomljene noge ni mogel naprej.

Na vrh so med tem časom prišli udeleženci plezalnega tečaja iz Nove Gorice z Jožetom Čopom ter Janezom in Tonetom Bučarjem na čelu. Zaradi teme in nevarnosti, da bi na nas sprožili kamenje, nam niso mogli tedaj nič pomagati. Pač pa so med tem časom pridno pripravili vozilo in ostale priprave za transport v dolino.

Ponesrečenca sva z veliko muko

spravila na vrh, nato je sledil nagel transport v dolino. K sreči je bila jasna in topla poletna noč — če ne bi bil na reševanju, bi rekel: romantična noč — saj malokdaj imaš priliko občudovati poetično pokrajino ponoči.

Z veliko muko sva prinesla ponesrečenca do doma pod Prisojnikom, kjer ga je že čakal reševalni avtomobil iz jesenjske bolnišnice.

Ob pol peti uri zjutraj sva se po 36 urah plezanja v steni zadnjega Prisojnika in 8 urah reševanja iz stene Špika z Marjanom vrnila v Krnico.

Cez leto dni sem srečal ponesrečenca znova v gorah. Cil, zdrav in nasmejan je bil. Dejal je: »Da, imel sem srečo, da sem tako hitro prišel k zdravniku.« — Da bi le vedno vsako reševanje potekalo takol

Rado Kočvar

Vohunska drama Mate Hari 2

Ko človek prebira zgodbo o življenju znane vohunke iz prve svetovne vojne Mate Hari, ki so jo 15. oktobra 1917 ustrelili v Vincenskem gozdu, in sliši o življenjski dramati njene hčerke Luise MacLeod, ki je bila pred tedni ustreljena kot vohunka v Severni Koreji, se mu zdi, da je skoraj neverjeten primer, da sta mati in hči šli po enaki poti.

Ko so Francozi ustrelili 1917. leta Mato Hari — njeno pravo ime je bilo MacLeod — je bila njena hčerka, ki je živela pri svoji teti v Bataviji, stara 17 let. Že tedaj je slovela kot lepota, predvsem pa po svojih bistrosti in nadarjenosti. Toda po njenih žilah je tekla nemirna materina kri. Šele 24 let stara je navezala prijateljstvo s priletnim holandskim bogatašem, ki jo je obdajal z razkošjem in ji nudil tudi vzgojo, kakor jo uživajo plemiški otroci na Vzhodu. Stanovanje Luise MacLeod

je kmalu postalo središče družbenega in kulturnega življenja v Bataviji. Ko je njen prijatelj 1935 umrl, je podedovala po njem velikansko premoženje. Zdaj so se trudili za njeno roko številni ugledni in premožni ljudje, toda vse je zavrnila. Znova in znova je zavrjevala, da žena, kakor je ona, nima pravice potegniti v nenavaden ples svojega življenja nikogar.

Pri Luisi MacLeod je bilo središče družabnega življenja še tudi potem, ko so Japonci zasedli Batavijo. Njeno življenje se je popolnoma izpremenilo, ko je srečala skoraj štiri desetletna mladega Javanca Abdullaha Soara, ki ga je vzljubila in bila pripravljena storiti vse, kar je mladenič od nje zahteval. Zaradi njega je stopila na tisto pot, ki je pripeljala na strelišče njeno mater. Abdullah Sosro si je znal pridobiti zaupanje Japoncev, toda obenem je igral pomembno vlogo v ameriški tajni obveščevalni službi. Poznavalci vohunskega dela na Daljnem vzhodu zatrjujejo, da je prav Abdullah

Sosro posredoval Amerikancem dragocena obvestila in podatke, ki so jih izrabili za svojo zmago v bitki pri Okinavi. Podatke mu je posredovala in jih dobila od Japoncev Luisa MacLeod, ki je obenem delala za indonezijsko osvobodilno gibanje in za Amerikance. Ko je po vojni zajela uporniška dejavnost Indonezija, se je MacLeod pridružila upornikom in delala v njih vohunski organizaciji proti Holandcem in Američanom.

Tako je po koncu vojne na Daljnem vzhodu odpotovala po naročilu upornikov v Združene severno-ameriške države. Tudi tjakaj jo je poslal Abdullah Sosro. Ko se je Luisa vrnila nazaj v Batavijo, je spoznala, da se je njen prijatelj ogrel za drugo dekle. V svojem razočaranem čustvovanju se je odločila postati sodelavka ameriške obveščevalne službe, ki jo je skušala pridobiti že med bivanjem v ZDA. Po ukazu te službe je odpotovala na Kitajsko in dokazala svoje vohunske sposobnosti. Predvsem je dokazala, da zna dobro ocenjevati politični in vojaški položaj in pravilno sklepati o razvoju političnega dogajanja v državah Daljnega vzhoda. Američani so jo zaradi tega uporabljali za najbolj kočljive vohunsko nalogo.

Malo pred izbruhom vojne v Koreji, se je mudila Luisa MacLeod v južnokorejski prestolnici Seulu. Nihče ni mogel ugotoviti, kaj je tedaj delala v Seulu — ameriška obveščevalna služba namreč ni hotela doslej o njej izdati nobenih podatkov — in zakaj je ostala tam, ko so se mestu približevali z vso naglico napadalci. Ko so ti zasedli mesto, jo je spoznal neki severnokorejski obveščevalec, ki je poprej delal z njo v indonezijskem uporniškem gibanju. Samo dan pozneje je tudi ona, kakor njena mati nekoč, končala pred puškami.

Pravijo, da je Luisa MacLeod svojo nesrečno mater naravnost obževala. Nikoli ni mogla povedati, kaj vse je občutila, ko je komaj sedemnajstletna izvedela za smrt svoje matere. Večkrat je omenjala, da ne more zatajiti materine krvi, kar je tudi pokazala s svojim življenjem, ki jo je vodilo po vseh deželah Daljnega vzhoda in jo na koncu pripeljalo v Korejo, kjer je našla svoj grob. C. M.

so ji utrujene drgetale, bilo ji je skrajno tesno in mučno, rada bi klicala na pomoč. S klicem bi odrekla zaupanje Klemenu. On je resnično držal. Cenil je skupno vravno navezo, spoštoval tovarilstvo in ljubezen. Breda v tem položaju ni mogla vzdržati dolgo. Vse okoli nje se je začelo pogrezati v brezdan. Globoko pod seboj je videla bela melišča. Vrv, ki je vodila navzgor do dobro zabitega klina, je mirovala! V notranjosti ji je vse pojemale, majala se je tudi vera v Klemena. Tedajci se je tik pred njo kakor v prividu izza roba pokazala roka, prava rjava, mišičasta roka, ki ji je ponujala pomoč. Pojav Klemena, nasmejanega in vedrega obraza, je vrnil Bredi zavest, moč in odločnost, vero in zaupanje v Klemena.

Takoj za robom, kamor je Klemen varno povedel Bredo, sta prišla na varno in razgledno počivalo. Tam je Breda Klemena ljubeče in tesno objela. Klemen je znal poiskati počivala, kjer se človek lahko mirno in sproščeno navzije vseh lepot, ki jih nudi stena.

Dan je prešel že poldan. Sonce je tonilo za gorami, siv mrč je napolnil vse žlebove in tokave, ki so se spuščale v okrešelj Hude doline. Dolgo sta duškala in se dobro okrepčala. Klemen je bil popolnoma miren. Ni pokazal, da je malo zaskrbljen zaradi pojavov v naravi. Megle, ki so se potuhnjenno vlačile preko škrbins, so bile že nizko pod gorami, za njimi so se valili svinčeni oblaki vodnosci. Ozračje je postalo turobno mirno. Dneva je morda ostalo le še za borno uro. Klemen je bil veder in podjeten. Nič na njem ni izražalo bojzani za na-

daljevanje plezanja. Medtem ko je Breda mirno počivala in se krepila z mogočnim razgledom in z zalogo iz Klemenove torbe, je on uredil vrvi, zanke in kline, nato pa je vzel iz oprtnika orglice in zaigral sebi in Bredi najdražjo — Pri farni cerkvi. Za zaključek je poslal v dolino sproščen in prešeren vrisk, ki je dobil odziv iz stene Frdamanih polic.

Iz počivala, ki je dalo Bredi toliko lepega, sta se povzpajala naglo po lahkem terenu naravnost navzgor skozi globoke in razčlenjene kamine. Pričakovala in verovala sta, da pred večerom izstopita iz stene.

Tik nad kamini je Breda občutila, da padajo iz nizko povezanih oblakov deževne kaplje po steni. Udarjale so na njen razgret obraz. Klemen je podjetno plezal dalje brez težav. Svinčeni mrč je ožil obzorje, mrak je vztrajno prihajal iz žlebov, grap in tokav. Iz oblakov je jelo naravnost liti. Plezanje po kaminih ni bilo več prijetno in ni niti nudilo varnosti. Od časa do časa je po kaminu priletel kamen, vodni curki so se spreminjali v slapove. Klemen je naglo zaplezel v levi ali desni rob kamina.

Pozno poletje se je nagibalo v jesen. Dež je bil hladen in na večer je vihar ohladil ozračje. Deževne kaplje so se ledenile. Klemen je dobro poznal take pojave. Začel se je v sebi jeziti, zakaj je zjutraj brez oklevanja zaplezel v težko smer z Bredo. Podvzel je stvar, ki ji skoraj ni bil kos. Vendar je očitke notranjosti zatajil in še bolj podjetno zaplezel navzgor po lahkem, a izpostavljenem razu.

V veliki skalni votlini, varni pred dežjem in mrazom ter viharjem, ki se je razvnel zunaj po gorah vedno silneje, sta duškala. Potrebno je bilo okrepčilo za Bredo in počitek tudi za Klemena, da se zbere za poslednji naskok.

Mrak je zajel pokrajino. V dolini so se prizigale prve luči. Klemen je to pot prvič prosil Bredo, naj nekoliko pohiti.

Zunaj je vedno bolj lilo. Veter je zavijal in tulil. Na razgreto čelo so se jele lepiti snežinke. Klemena je prvič v gorah zaskrbelo — zaradi Brede. Ali naj ostaneta pod preveso varna pred viharji, slapovi in kamenjem na tplem? Privoščil je Bredi toplo in tolažilno besedo.

Klemen je viharno stopil iz zavetja na rob, kjer ga je sprejela z vso ihto noč z viharji.

Navzgor je plezal le bolj po spominu. Kladivo je pelo vse pogostejše svojo pesem v noč, klini so varovali tvegano napredovanje skozi noč in vihar. Breda je zbiral poslednje moči. Volja in zaupanje sta jo krepila in vodila dalje. Klemen je vedel, da je treba v rešitev vložiti vse znanje, spomin in sposobnosti.

Tudi Breda je na poziv Klemena že zapustila varno skalno luknjo in priplezala do Klemena, ki ji ni povedal, da morata preplezati še ključ smeri — težki, izpostavljeni del, potem bosta z lahkoto v nekaj minutah na vrhu. Namestil je Bredo, sam pa se je temeljito pripravil za poslednji naskok: Bredi je kmalu izginil z vida. Kladivo in klini so opravljali svoje varovalno delo, Klemen je zabijal tudi za stope in prijeme, ker skalnih stopov in oprimkov ni mogel iskati v temi in snegu. Vrv je le počasi tekla

PODJETJE ZA PROMET Z ODPADNIM MATERIALOM

»Surovina«

MARIBOR, Tržaška cesta 95

kupujemo in prodajamo vse vrste kovine, neuporabne st. oje, cunje, papir itd. razen kosti.

Vedno sveže pripravljena topla in mrzla jedila, ter najboljše izbrana vina vam nudi

Restavracija - bife

SLAVIJA

Ljubljana, Gosposvetska 6

kakor tudi v svojih obratih gostilni „Pod Rožnikom“ in gostilni „Pod lipo“. — Za obisk se priporočamo!

GOSTINSKO
PODJETJE

»Velika kavarna«

MARIBOR, Glavni trg 1

Nudi cenjenim gostom v svojih obratih: Kavarna, restavracija, bife, Glavni trg 1, — Rotovž kavarna, Rotovški trg — Pri sodčku, Koroška cesta — Sezonska restavracija Mariborski otok prvovrstna jedila in dobra štajerska vina po nizkih cenah. V kavarni dnevno godba s plesom!

Ob priliki „Dneva vstaje“ čestita vsemu delovnemu ljudstvu delovni kolektiv

„Železniškega podjetja za impregnacijo lesa, Hoče“

Gostinsko
podjetje

Hotel Orel

Maribor, Slovenska ul.
Grajski trg - Tel 22-20

Obrat :

Gostilna
„Lovski
dom“ nad
Tremi

ribniki tel. 30-96 z letnim vrtom in kegljiščem nudi cenjenim gostom dobra jedila in kvalitetna štajerska vina!

Udoben hotel s tekočo toplo in mrzlo vodo. Restavracija nudi okusna jedila. Izбира alkoholnih in brezalkoholnih pijač. Zaloga Laškega piva. V letnem času restavracija in kavarna na terasi hotela.

Obveščamo vse službeno p. tujoče, da smo odprli v Mariboru nov komfortno urejen hotel

„TURIST HOTEL“ MARIBOR

Ulica talcev 1

Hotel ima 64 sob z 81 ležišči

Cena enoposteljni sobi je 130 din, cena ležišča v dvoposteljni sobah 110 din

Hotel je v neposredni bližini kolodvora, oddaljen od hrupa, komfortno urejen, čist in zračen

Za obisk se priporoča

delovni kolektiv gostinskega podjetja
„Turist hotel“, Maribor

Mariborske opekarne Maribor

obradi: KOŠAKI, PRAGERSKO, RAČE IN PTUJ

nudijo zidakе, votlake, poproline in strešnike po dnevni cenah.

Kvaliteta prvovrstna, postrežba točna in solidna

skozi Bredine roke in preko ramena, nihala in mirovala. Breda se je zavedala, da opravlja Klemen tik nad njo veliko delo živcev in mišic. Utrujena je hotela zadržati, a čut sodelovanja in soodgovornosti jo je vedril, da je sodelovala pri delu z vsemi čutili. Podzvestno je slišala vzdih in pritajene besede Klemena, ki je bil velik boj.

Klemen je odločno reševal zadnji problem. Sunki vetra so mu rušili ravnotežje, prsti so bili nečutni, iskajoč za prijemi. Le bliski, ki so se podili skozi noč, so mu svetili na težki in tvegani poti.

Potem pa se je sredi strašno dolgega pričakovanja zgodilo nekaj čudnega, še ne doživitega. Klemenu se je odtrgal tvegan prijem in omajav stop. S poslednjimi napori je lovil ravnotežje in v noči iskal novih oprijemov za rešitev, ki jih ni bilo. Padal je skozi noč v breždanj, pričakujoč pristanka...

Breda je samo videla temno senco, ki je zdrknila po robu od zgoraj mimo nje. Blisk je iz temne sence jasno orisal Klemena, ki pada in se brezupno lovi. Skozi dlani in preko ramen je naglo in pekoče zdrsnila vrv...

Čez čas jo je potegnilo navzgor v preveso, da je obstala skoraj viseča v zasneženih skalah. Roke so jo pekoče skelele. V prsih jo je nekaj neusmiljeno tiščalo in pritiskalo... Bolečina in pritisk nista hotela popustiti. Čez vse to je padal slap ledeno mrzle vode.

Sama ni vedela, kje je in kaj se je z njo zgodilo. Pozneje, po prvem strašnem doživetju, je blodno in boleče iskala Klemena in ureje-

vala svoje raztrgane misli. V zavest si je hotela poklicati čas in kraj dogodka, a trajalo je zelo dolgo, da se je osvestila. Tedaj je čutila na vrvi poteg. Pritisk je za čas odjenjal. Zdrsnila je na pesek v varni skalni votlini.

Iz globine pod seboj je slišala pojemajoč, slaboten glas, proseč, nerazločen. Kdo neki jo tu sredi teme in gorske narave kliče z imenom? Klemen je vendar odšel navzgor. Od kod prihaja ta glas? Postal jo je tesno. Strašno osamelost je čutila, strah jo je grabil s kljukastimi prsti in ji kradel poslednjo zavest.

Pozneje, ko je resno in trezno prisebna prisluhnila temu prosečemu in pojemajočemu glasu, se ji je zazdelo, da kliče in prosi Klemen. To je porazno vplivalo na njo.

Šele sedaj, ko je ponovno trezno premislila položaj in dogodek sredi stene in noči, se je zavedla vsega. Bila je silno žalostna, brez moči. Bliski so parali nebo in se podili skozi temno noč, megle in oblaki so cefrali v vetru in viharju preko grebenov in vrhov, temni lasje so bili pobeljeni od velikih snežnih kosmov.

V tem trpkem razmišljanju je znova popustil pritisk vrvi. Spodaj se je rušilo kamenje in udarjalo ob stene. Življenje na vrvi je postajalo vedno bolj zaznavajoče. Kdo neki vendar pleza po vrvi iz globin, navzgor k nji? Ali je to Klemen?

Ob robu pod njo se je nenadno prikazala roka in glava. To je bila Klemenova podoba. Skokoma se je opotekel v varno kotlino k njenim nogam. Nekako iz navade in ljubezni je

prijela in objela Klemenovo glavo. Lasje so bili neurejeni in razmršeni, lepili so se nizko na čelo. Glava je bila negibna, izraz oči sredi noči nevesel — otožen. Preko lica se je črtal teman lepljiv curek. Poljubila ga je z vso vročo ljubeznijo. Na ustnicah ji je ostal lepljiv, slan, trpek okus — krvi. Postal jo je težko, hudo od bolečine in obupa...

Oba sta postala ujetnika gore sredi noči in viharjev, nemočna. Objela je Klemena kakor ga je objemala že tolikokrat v trenutkih sproščene in neskaljene sreče in ljubezni.

Kmalu je tudi Klemen izražal svojo srečo in zadovoljstvo, da sta po vsem prestopnem končno vendar oba živa skupaj. Malo mu je bilo mar težkega, brezupnega položaja. Notranjost mu je kljub bolečini prekipevala od sreče.

Tesneje sta se stisnila v skalno votlino. Nista se več menila za mraz, viharje in mokroto. Doživljala sta naravo v vsem njenem veličastju, ko se sprosti in razbesni.

Ko je postalo obema topleje in prijetneje, sta prižgala majhno lučko, ki je opozorila ljudi v dolini na plezalce v nesreči. Kmalu zatem so se v zatrepu Hude doline oglasili klici, ki so jim sledili odgovori.

Dva požrtvovalna gorska reševalca sta se skozi noč in viharje napotila po južni strani na vrh Hudičevega stolpa do Klemena in Brede, ki sta jih dobila vedra, nasmejana in spočita. Po novem snegu so vsi štirje dosegli vrh in se spustili v dolino, kjer se je začelo za Klemena in Bredo novo življenje.

SESTAVLJANKA

Amor — Anti — Arij — bol — dim —
op — fon — igram — jar — jak — kon-
serva — kvar — lega — Lenka — lina —
moj — nad — nikar — ob — oko — ost —
rad — rast — red — Ren — sol — strica
— torij

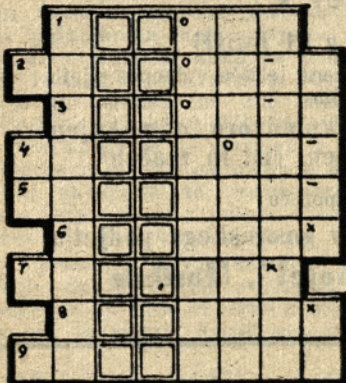
Sestavi iz gornjih besed nove besede,
in sicer tako, da združijo po dve. Nove
besede pomehijo: 1. kovinski izdelek, 2.
vrsta trgovca, 3. obrtnik, 4. prijetno po-
čutje, 5. brezoblična, 6. nevšečnost, 7. sonč-
na ura, 8. sola 9. ceremonija, liturgija,
10. kvalificirana delavka, 11. neokreten,
12. del žive narave, 13. del ladje, 14. pu-
šica.

Ob pravilni rešitvi ti bodo začetnice
novih besed povedale del naše domovine!

SKRIT PREGOVOR

+1 L P E F S S P O O F
U F D F R
-1 N U R N O R D J P T
G O D C D

ZEMLEJEPISNA CRKOVNICA

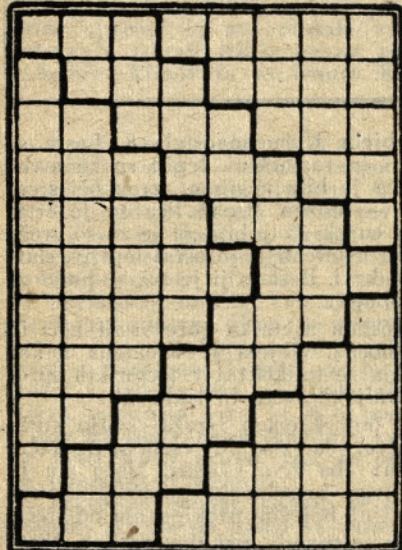

14A — B — 3C — 2D — 2E — F —
G — 8I — J — 2K — 5L — 2M — 5N —
5O — 2P — 4R — 2S — 2T — 2U —
V — Z

Iz gornjih črk sestavi 9 zemljepisnih
imen naslednjega pomena: 1. glavno me-
sto sev. Rodezije v Afriki, 2. gorstvo v
severni Italiji, 3. otok v Filipinih, 4. manj-
še mesto v Istri, 5. samostojna država v
Afriki, kjer gospoduje politični in gospo-
darski vpliv ZDA, 6. glavno mesto južno-
ameriške države Venezuele, 7. špansko
otokje v Sredozemlju, 8. reka na Portu-
galskem, 9. država v ZDA.

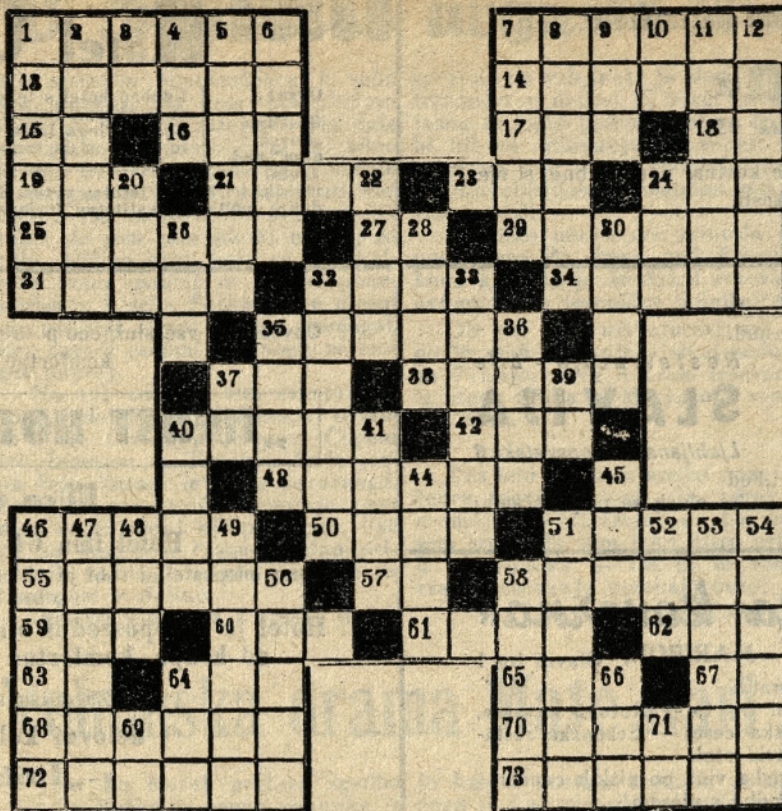
Ob pravilni rešitvi bereš v tretji vrsti
navpično glavno mesto Mongolije, v četr-
ti vrsti pa mesto v italijanski pokrajini
Lombardiji. Razen tega dobiš v poljih
s krogi mesto v Jordaniji, v poljih s črt-
kami pritok Drine, v poljih s križci pa
reko na Madžarskem, ki dobiva vodo iz
Biatnega jezera.

VOD POVSOD

V debelo obrobljena polja lika vnesite
v vsako vrsto besedo vodo. V ostala
polja vpišite črke AAABCCDDDEEEEEE
IIIIIIJJJJJJKKLLNNNNNNNOOOO
OPPPRTUVVZ, da boste dobili besede
naslednjega pomena: 1. vodnik, ugledna
politična osebnost, 2. časopisni članki,
3. vodni razbremenilnik, 4. črta, ki loči
odtok dveh potočkov, 5. vodna napeljava,
6. svetilna linija napeljava, 7. vas
nad Soštanjem, 8. podzemeljske vode, 9.
elementarna nesreča, 10. ženska, ki se
bavi z gnusno obrtjo, 11. preprosta vodo-
oskrbna naprava.

Križanka

Besede pomenijo:

Vodoravno: 1. postaja na progi
Zidani most—Zagreb, 7. gorovje v severo-
zahodni Bosni, 13. prijeten, primeren,
14. poškodba, ki jo povzroči mrz, 15. obli-
ka pomožnega glagola, 16. podredni vez-
nik, 17. ljub, drag, 18. krajevni prislov,
19. reka v Grčiji, 21. nemški slikar bitk
(1786—1862); tudi židovsko moško ime,
23. gostija, svatovanje, 24. vijak sadne
stiskalnice, 25. vsi deli, 27. grška črka,
29. nanešen pesek, 31. dokaz nedolžnosti,
32. pritok Savinje, 34. mesto v severni
Franciji, 35. papiga, 37. vrtnina, 38. uga-
njam čarovnije, 40. teniška potrebščina,
42. svojilni zaimek, 43. mrtkrovca, 45.
otok v Sredozemskem morju, 50. majhna
igralna karta, 51. mejaš, 55. pasje piti,
57. znak za kemično prvin, 58. mesto v
Španiji, 59. reka in mesto v Nemčiji,
60. starodavna mesenska trdnjava, 61.
mesto v Sovjetski zvezi, 62. primitivno
orožje, 63. veznik, 64. čutni organ (mno-
žina), 65. glavno mesto evropske države,
67. povratni zaimek, 68. južni sad, 70. vr-
sta pastil, 72. mesto, pristanišče in mor-
sko letovišče v Italiji, 73. namera, nak-
lep.

Navpično: 1. mestice na Uni,
2. lepe rjave barve, 3. oblika pomožnega
glagola, 4. pesem, 5. jokati, žalovati,
6. elektroda, 7. vojaški kruh, 8. egipčan-
ski bog sonca, 9. rastlina, 10. začetek
abecede, 11. očesna mrežnica, 12. nujen,
silen, oster, 20. srbski veznik, 22. začetek

REŠITEV UGANK V 28. ŠTEVILKI

Pesniki in pisatelji: 1. Tolstoj, Dante,
2. Čehov, London, 3. Gorki, Balzac, 4. Ib-
sen, Poe, 5. Mann, Hugo.

Številčnica: Če razvrstiš črke v ključ-
nih besedah po abecednem redu in jih
označiš s tekočimi številkami (od 1 do
14), nato pa ustrežajoče uvrstiš v števil-
čnico, dobiš: Mladost je norost, čez jarek
skače, kjer je most.

Mreža: Vodoravno: polotok, pogovor,
vodotok; navpično: kolovoz, monoton, ko-
zorož.

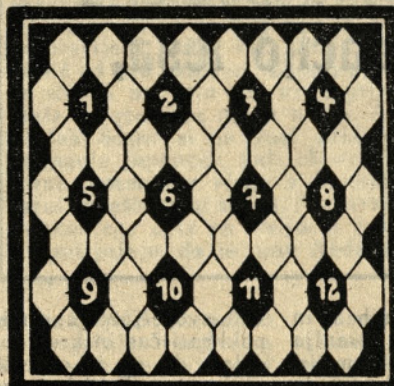
Prijatelj: Tone je star 22 let, Peter 33
in Franc 16 let.

Križanka: Vodoravno: 1. kroni-
ka, 7. kolosej, 13. lepiti, 14. Tomaj,
15. agava, 16. tumor, 17. Niš, 18. salo,
19. nonet, 20. raze, 21. iti, 22. capin,
23. cenik, 24. Fe, 25. Temis, 26. povoj,
27. serum, 28. zapis, 30. kveder, 32. Koper,
33. to, 34. Arles, 35. rapir, 36. ded,
37. Caen, 38. bober, 39. miza, 40. Inn,
41. komet, 42. ponev, 43. JA, 44. pedal,
45. lakaj, 46. kamin, 47. čemer, 48. Ga-
lac, 49. rapir, 50. ta, 51. napoleondor,
52. dur. — Navpično: 1. klasifikaci-
ja, 2. regate, 3. opali, 4. nivo, 5. Ita,
6. ki, 7. Komen, 8. omot, 9. Lar, 10. oj,
11. Elizij, 12. jasek, 14. Tunis, 16. topim,
17. Nanos, 19. Namur, 20. revir, 22. Ceres,
23. coper, 25. teden, 26. papir, 27. zelen,
28. zopet, 29. sodavica, 31. Vrana, 32. ka-
bel, 33. Tezej, 35. roman, 36. dinar, 38. bo-
dice, 39. moker, 41. Kemal, 42. Pamir,
44. palo, 45. lepo, 46. kap, 47. čad, 48. Ga,
49. rn, 50. tu.

Magični lik: 1. karbonar, 2. ordinata,
3. ubijalec, 4. tonaliti, 5. analitik, 6. pa-
tetiki.

noči, 24. moško ime, 26. nedoločni zaimek,
28. človek z izbuljenimi očmi, 30. mesto
v Sovjetski zvezi, 32. reka v Južni Ame-
riki, 33. slovenski zborovski skladatelj,
35. ogljarska naprava, 36. čar, coper,
37. predlog, 39. vzklík, 40. časovne enote,
41. rastlina; tudi del pšeničnega klasa,
44. toaletna potrebščina, 45. domača žival,
46. obrtnik, 47. pripovedni spisi, 48. piv-
ski vzklík, 49. prebivalec v stari Grčiji,
51. obmorski proizvodni obrat, 52. okraj-
šava za časovno enoto, 53. ameriški fizik,
slovit izumitelj, 54. razumljena, spozna-
na, 56. del očesa (množ.), 58. kraško vino,
64. osební zaimek, 66. poljska cvetlica,
69. okrajšava za veliko celino, 71. srbski
predlog.

SATOVNICA

Vpiši v vsako polje po eno črko tako,
da boš dobil okoli vsake številke neko
besedo. Beseda se vedno začne v polju,
ki je označeno s črto, in se bere na
desno okrog. Besede pomenijo: 1. mesto
v Makedoniji, 2. zakrknjen, tog, 3. vrsta
trte in vina, 4. protest, izraz nezadovolj-
stva, 5. gora v Črni gori, 6. del prsta,
7. vaja, vežba, 8. izdelovalec vojaških
potrebščin, 9. vsota, neka količina da-
narja, 10. dvom, dvomljivost, 11. budi-
stično svetišče, 12. poljsko delo.

PREMENJANKA

V A J E N
S I K A N
L O K O
G A B R I
N E M K A
J A N K A
M A R K A
L E S K A
I Z V O D
Z E P A R
O K R A J

Premenjaj v gornjih besedah vrstni
red črk, da boš dobil nove besede. Ob
pravilni rešitvi ti morajo tretje in četrte
črke novih besed, brane skupaj in od
zgoraj navzdol, dati slovenski pregovor.

FILATELIJA

ZAMENJAVA S TUJINO

Odredba o filatelistični

zamenjavi poštne znamke s tujino

po kateri lahko odslej filatelisti zame-
njujejo znamke.

1. Poštne znamke smejo zamenjavati
s tujino člani Filatelistične zveze Jugo-
slavije po določbah te odredbe.

2. Pravico do zamenjave pridobijo s
tem, da jih republika Filatelistična zve-
za registrira pri Glavni poštni direkciji.

3. Vsak registrirani filatelista sme vsa-
kemu posameznemu korespondentu v tu-
jini poslati mesečno samo po eno pošiljko
znamk.

4. Naslovljene in frankirane pošiljke
z znamkami pošljejo naši filatelisti pod-
jetju za promet z znamkami »Jugofilate-
lija« v Beogradu po republiki Filateli-
stični zvezi.

Vsaka pošiljka mora imeti na poseb-
nem listku opis znamk z označbo vred-
nosti v smislu predpisov te odredbe.

5. Poštne znamke FLR Jugoslavije
(uničene ali neuničene) ne morejo biti
predmet filatelistične zamenjave v prvih
treh mesecih, ko pridejo v promet.

6. Vsaka filatelistična pošiljka sme ob-
segati naslednje količine in vrednosti
znamk:

a) Znamk FLR Jugoslavije, ki so v
prometu, neuničenih za nominalno vred-
nost do 100 dinarjev. Če gre za celo se-
rijo, ki je vredna več kot 100 dinarjev,
se sme poslati samo ena taka serija. Če je
posamezna znamka vredna več kot 100 di-
narjev, se sme poslati samo ena taka
znamka.

b) Znamk FLR Jugoslavije, ki niso
več v prometu, neuničenih ali uničenih,
za vrednost do 800 dinarjev, računajoč po
prodajnih cenah podjetja za promet s
znamkami »Jugofilatelija«. Če gre za celo
serijo ali pa za posamezne znamke, ki so
vredne več kot 300 dinarjev, tedaj se sme
poslati samo ena serija oziroma samo ena
znamka.

Odločba prejšnjega odstavka velja tudi
za vse uničene znamke, ki so še v pro-
metu.

c) Drugih znamk za vrednost do 700
dinarjev, računajoč po prodajnih cenah
podjetja za promet z znamkami »Jugo-
filatelija«.

Če take znamke niso v katalogu znamk
»Jugofilatelija«, se ceni njihova vrednost
po kotizaciji, vendar pa največ:

po katalogu Zumstein do Zfrs 35.—,
po katalogu Yvert do Yfr. 2800.—,
po katalogu Scott do \$ 14.—.

Znamk pod b) in c) ne sme biti več
kot sto.

d) Znamk neznatne vrednosti (Masov-
na roba) do 100 znamk, za skupno vred-
nost do 10 din, računajoč vrednost po
odkupni ceni »Jugofilatelija«. Odkupne
cene za take znamke objavlja »Jugofilate-
lija« po domačem filatelističnem tisku.

6. Celotna vrednost znamk, ki jih po-
samezni filatelista pošlje v enem mesecu
raznim korespondentom, ne sme presegati
vrednosti 5500.— din (petisočpetsto dinar-
jev).

7. Če filatelistična pošiljka vsebuje
večjo vrednost ali količino znamk, kot je
dovoljeno po tej odredbi, se vrnejo znam-
ke pošiljatelju na njegove stroške.

Enako se ravna tudi s pošiljkami, ki je
nepopolno naslovljena ali pa nezadostno
frankirana.

8. Glavna poštna direkcija lahko za-
hleva od našega filatelista, da ji ne-
posredno ali po republiki filatelistični
zvezi predloži dokaze (filatelistične do-
pise) o filatelistični zamenjavi s tujino.

9. Kdor menja poštne znamke s tujino
v nasprotju s to odredbo, je odgovoren
za prekršek iz 18. točke 15. člena zakona
o ureditvi plačilnega prometa s tujino
(deviznega zakona).

10. Ta odločba velja od dneva objave
v Uradnem listu FLRJ. Tega dne neha
veljati odredba o zamenjavi v Uradnem
listu št. 26 iz leta 1950.

V Beogradu, 11. junija 1952. št. 13126.

Naša olimpijska znamka

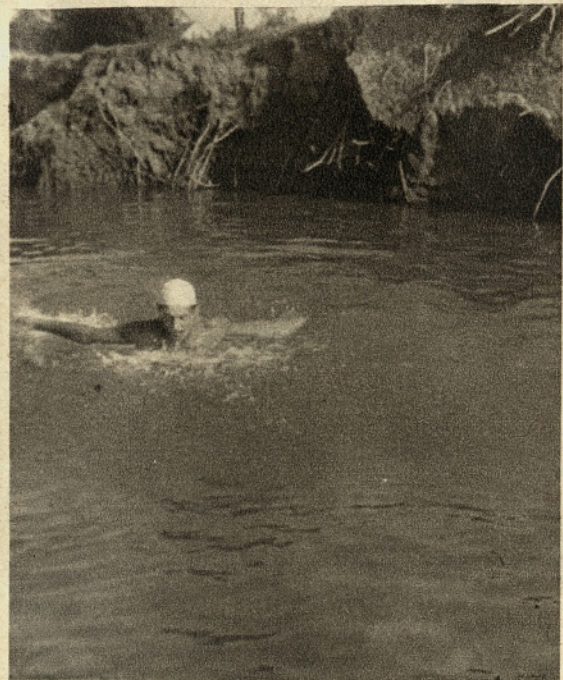
V Skopju so tudi uporabljali posebni
žig v Tednu pošte od 11. do 18. maja
t. l. v črni barvi. Potemtakem se je
pridružil k nedavno objavljenim poseb-
nim žigom še letošnji petl.

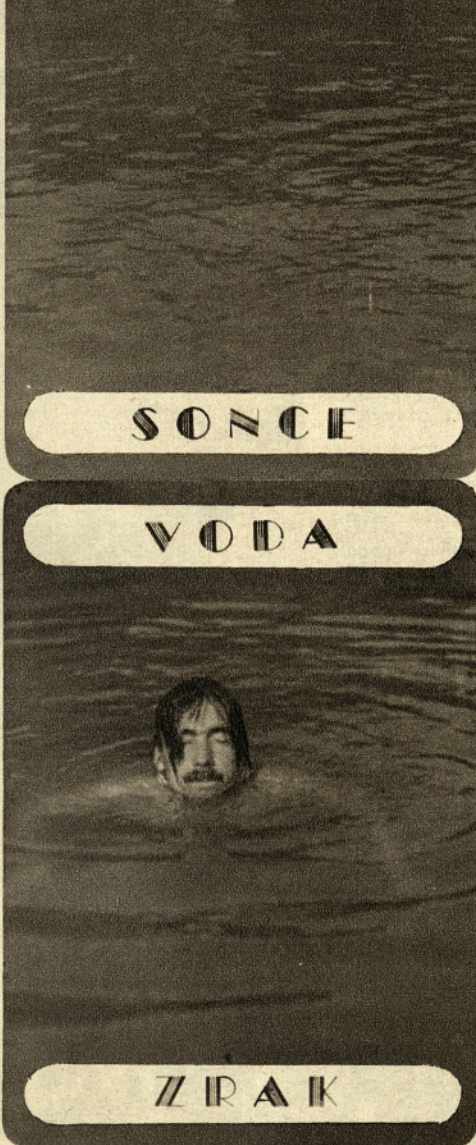
Tako se je glasila obsodba tovariškega sodišča.

Ocenite njihove telovadne sposobnosti!

Hladna je, pa vendar zelo zelo prijetna.

Ker drugod ni več repov, so zdaj pri prhah.

Se malo »tuširanja« in — na sonce!

Dobro je družiti prijetno s koristnim.

Zabava v udobnem naslanjaču pri »Tovariševih« uvoženih dovtipih.

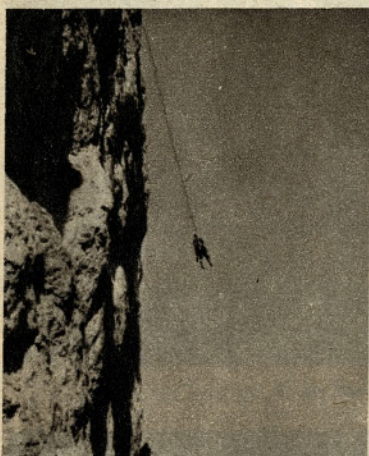
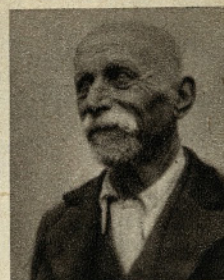
Kaj je lepšega ko sonce, voda in zrak v vročih poletnih mesecih?

GORSKA REŠEVALNA SLUŽBA

V poletju leta 1912 sta dva požrtvovalna zdravnika, dr. Josip Tičar in dr. Jernej Demšar, oba navdušena planinca in človekoljuba, sklicala prvi sestanek gorskih reševalcev v Kranjski gori. Tako je bila ustanovljena Gorska reševalna služba, ki slavi prav zdaj 40-letnico svojega vzvišenega dela pri reševanju človeških življenj v gorah. Za svoj pomembni jubilej so se sestali v Erjavčevi koči na Vršiču vsi naši gorski reševalci, kjer so pregledali dosedanje delo, si razkrili pomanjkljivosti, hkrati pa so si nadeli novih dolžnosti in obvez v službi reševanja naših gornikov, ki so vsako leto številnejši.

Desno: Od leve proti desni so: ustanovnika dr. Jernej Demšar in dr. Josip Tičar ter pionir gorskih reševalcev Janez Pečar-Bobek iz Kranjske gore.

Zgoraj: Gorski reševalci pri vaji za prevoz ponesrečenca z reševalnim čolnom. Na letošnjem jubilejnim zboru gorskih reševalcev na Vršiču so bili zlasti zanimivi prikazi sodobnega reševanja v gorah, posebno še vaje z Graminjevim sedežem.

Levo: Gorska reševalna služba je v razvoju našega planinstva odigrala pomembno in vidno vlogo, posebno je važna zdaj, ko se planinstvo množično razrašča. Zato so se gorski reševalci obvezali, da bodo reševanje tehnično spopolnili, približali inozemskemu, hkrati pa nudili strokovno pomoč bratским republikam. — Na sliki: najtežje reševanje v prevesni steni z Marinerjevo pripravo.

Desno: Gorski reševalci pri vaji v reševanju poškodovanega gornika na lahkem zemljišču.

Spodaj (v sredi): S tečaja z lavinskimi psi, ki so odlični pomočniki gorskih reševalcev pozimi. Dresirani psi poiščejo mesto nesreče in požrtvovalno izkopljejo ponesrečenca.

Desno: Z reševalnega tečaja pod Srcem.

Spodaj: Spominska plošča med narodnoosvobodilno vojno padlim gornikom in partizanom na Skrlatic.

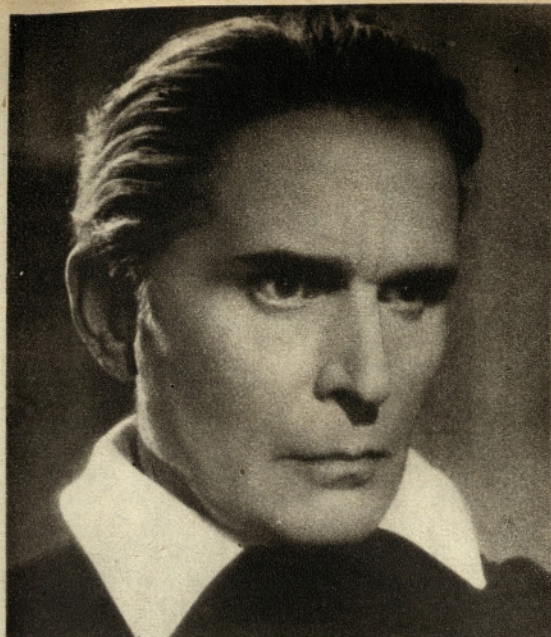
Zgoraj: Iz preteklosti Gorske reševalne službe. Tako so nekoč prevažali ponesrečence v dolino.

Desno: Gorski reševalci imajo vsako leto svoj zbor, kjer se pogovore o izvršenih nalogah, hkrati pa se pomenijo o delu in izboljšavah v prihodnjem letu. Na naši sliki vidimo člane GRS pri Planinski zvezi Slovenije v zboru leta 1949 pred kočjo Planiko pod Triglavom.

Spodaj: Od leve proti desni so: nestor naših planincev in reševalcev Joža Čop, načelnik centrale GRS Uroš Zupancič in tehnični vodja centrale GRS Andrej More.

40 LET V SLUŽBI GORSKEGA ČLOVEKA

Pierre Blanchar

Francoski filmski in gledališki igralec Pierre Blanchar je gotovo močna igralska osebnost. Pri nas ga poznamo po filmih »Domovina«, »Po ljubezni«, zlasti pa po filmu »Pastoralna simfonija«, ki ga gledamo zdaj po naših kinematografih.

Z igralsko umetnostjo je začel najprej pri gledališču, po prvi svetovni vojni leta 1922 pa je pristopil še k filmu, kjer je odigral vrsto karakternih vlog (»Stotnik Fracasse«, »Poročna koračnica«, »Leseni križ«, »Pogumni lopov« ter »Zločin in kazen« s Harry Baurom, »Zlato« z Brigito Helmo in drugod). Med drugo svetovno vojno je odigral vloge v dveh važnejših filmih: v »Pontcarralu« in v »Osvoboditvi Pariza«. Po vojni sta gotovo najbolj pomembni kreaciji v »Pastoralni simfoniji« in v »Bataljonu neba«. Bržkone bomo nekaj njegovih zadnjih filmov videli tudi pri nas.

Pierre Blanchar je velik igralec, v svojih vlogah je živ, resničen in pristen.

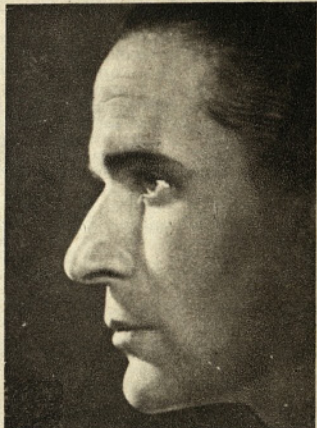
Levo: Pierre Blanchar v filmu »Domovina«, ki ga je režiral znani francoski filmski režiser Louis Daquin. Zgodovinski film iz časov nizozemske revolucije obravnava klasičen primer spora med ljubeznijo moža do žene in do domovine.

Zgoraj: Blanchar kot vojaški poveljnik v filmu »Bataljon neba« po književnem delu Josepha Kessela.

Spodaj levo: Pierre Blanchar kot Razkolnikov v filmu »Zločin in kazen«. Scenarij za film je po istoimenskem romanu F. M. Dostojevskega napisal Pierre Chenal.

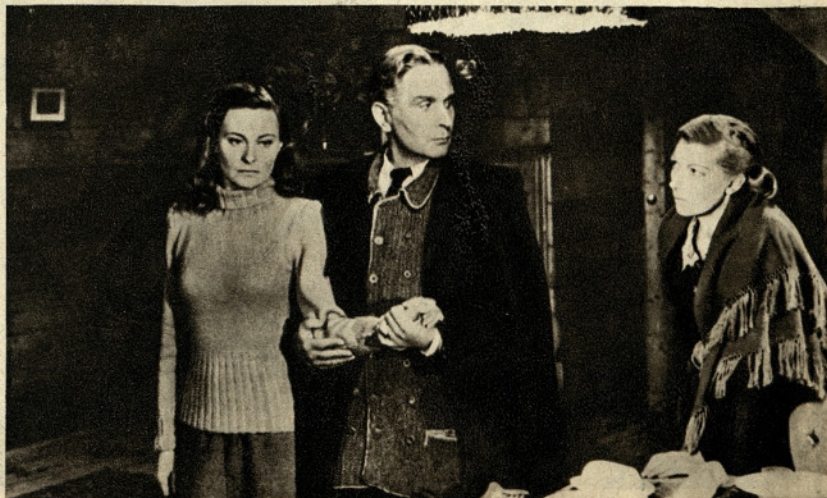
Spodaj desno: Portret iz filma »Po ljubezni«, ki smo ga videli tudi pri nas.

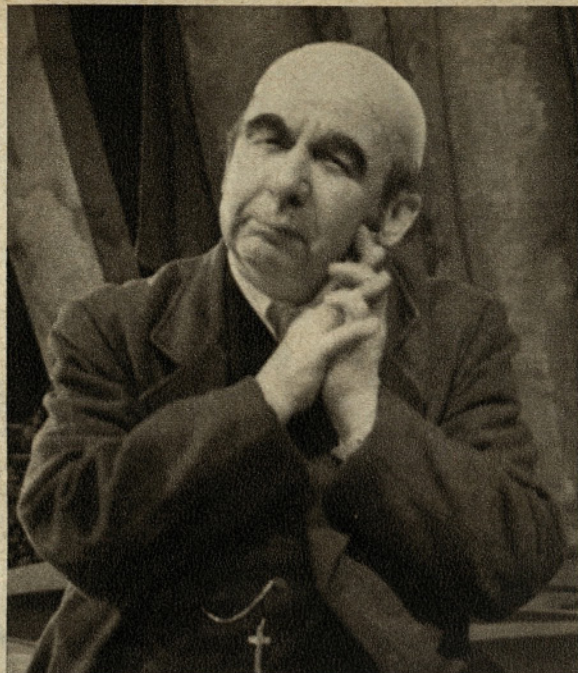

Zgoraj: Pierre Blanchar s Simono Renantovo v filmu »Bal Cupidon«, kjer nastopa Blanchar kot zasebni detektiv.

Levo: Prizor iz filma »Bal Cupidon«.

Spodaj: Blanchar kot pastor, Michèle Morgan v vlogi Gertrude, slepe deklice in Line Noro kot pastorjeva žena Amalija v filmu »Pastoralna simfonija«, ki je bil posnet po istoimenski Gideovi noveli. Film, ki ga je režiral Jean Delannoy, je bil leta 1945 nagrajen v Cannesu s tremi nagradami.

ŠIN 1,500.000

LIPAHOVE IGRALSKÉ PODOBE

»Usoda igralčeve umetnosti je, da umira obenem s človeškimi očmi in ušesi, ki jo gledajo in poslušajo. Prav celega Lipaha, tistega, ki je takó in s tako mimiko govoril, kadar je bil dobro ali slabo razpoložen, ne more ohraniti noben arhiv. Pa najsi spomin še tako zbledi, Lipah se je s svojimi kreacijami zapisal v zgodovino slovenske Drame,« je zapisal književnik Juš Kozak, upravnik SNG, ob 25-letnici gledališkega dela Frana Lipaha. Njegove besede lahko znova zapišemo, saj veljajo zlasti sedaj, ko Lipah ni več.

Zgoraj: Lipah kot kolarski mojster Blaž Simec (levi) v Real-Fernerjevi igri »Trije vaški svetniki«. Na sliki sta še Cesar (v sredi) in Smrkolj (desni).

Zgoraj desno: Lipahov lik mežnarja v Cankarjevem »Pohujšanju«.

Levo in desno: Dve Pirnatovi karikaturi Frana Lipaha. Leva predstavlja Lipaha kot pisatelja »Glavnega dobčka«, desno pa kot pisca »Gledaliških zgodb«.

Lipah — Nace Kapelj v knjižnem propagandnem filmu iz leta 1940.

Spodaj: Lipah kot Brissot (desni) z Miro Danilovo in Ivanom Levčarjem v Achardovi igri »Življenje je lepo«.

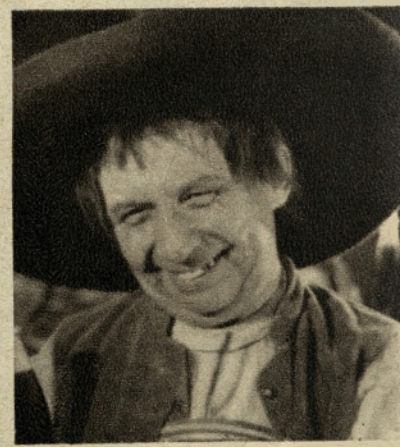
Lipah je bil vsestranski delavec. Bil je recitator, režiser, pisec iger in strokovnih del o gledališču, podlistkar, anekdotar, urednik »Gledališkega lista«, kronist slovenskega gledališča, radijski kramljavec, prevajalec, učitelj mladega gledališkega naraščaja in amaterjev, gledališki kritik, predvsem pa je bil igralec z nekakšno gledališko vsestranskostjo, ki ga je trgala iz zahtevnega igralškega sveta in ki jo bo treba prej ali slej dodobra raziskati in oceniti.

Levo: Lipah je bil znan režiser. Najrajši je režiral domača dela; rad pa je pomagal tudi na amaterskih odrih. Na sliki je prizor iz Golarjeve »Vdove Roštinke« v njegovi režiji.

Spodaj: Lipah kot sluga v Klabundovi igri »XYZ«.

Lipah kot advokat Zmešnjava v Linhartovi komediji »Matiček se ženi«.

Lipahov lik iz filma »Kekec«. Igrati bi moral tudi v novem slovenskem filmu »Gorice«.